

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 50 (2326) Год XLV

Беласток 10 снежня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Хмары над садком

Аляксандар Максімюк

Над Самаўрадавым садком № 14 у Беластоку, у якім ад пяці гадоў працуе два беларускія аддзелы, у апошнія месяцы навісла безнадзейная атмасфера. Прычынай гэтаму паслужыў конкурс на дырэктара садка. У мінулыя гады Ева Шыманская была адзіным кандыдатам на гэты пост. У палове чэрвеня 2000 г. сваю заяву падала яшчэ настаўніца беларускай мовы Аліна Ваўранюк. Конкурс з назвы стаў рэальным спаборніцтвам. З гэтага часу намаганні Е. Шыманская пайшлі не так на працу ў садку, у якім і так мала калі яна прысутнічала, як на захаванне пасады. Калі абставіны прымушаюць чалавека насуперак яго волі нечым пазаймацца, становіца ён састрэсаваным або зласлівым. У даным выпадку нагрузкa стрэсу згнялася на два беларускія аддзелы ў садку, працаўцаў у якіх у канцы канцоў засталіся дзве настаўніцы. Пры дзвюх зменах павінна працаўцаў іх там чатыры. Але дырэктар не квапілася каго-небудзь прымачыць. Адно месца ў беларускіх аддзелах Е. Шыманская пакінула сабе — на выпадак, калі б усё-такі дырэктарам не стала. Другое месца, гэта магчыма, прагандлювала за дадатковы голас падтрымкі на конкурсе. Такая страхоўка з боку Е. Шыманская была небеспадстаўнай — калі конкурсная камісія параўнала дакументы кандыдатаў, Е. Шыманская з'явілася побач А. Ваўранюк як беларуско-супарэнне побач нью-йоркскага хмарачоса. Але Беласток гэта не Нью-Йорк, тут пра пасаду вырашае ўсё на свеце — акрамя кампетэнтнасці чалавека. Таму ніхто не дурыў сабе галаву аргументамі ці канцэпцыямі — не яны рашаюць конкурс, а галасы камісіі. Конкурс цягнуўся ад паловы чэрвеня да паловы кастрычніка, перакрочыўшы ўсе вызначаныя рэгламентам тэрміны ды межы звычайнай прыстойнасці. У гэты час абедзве кандыдаткі ды іхнія штабы зрабілі хатнія працы на выдатна, бо конкурс закончыўся нічым — галасы камісіі расклаліся 4:4.

Сказаць, што гэткім чынам дырэктарства ў садку апынулася пад пагрозай не цалкам адпавядзе прайдзе. Гэтыя два беларускія аддзелы стварылі-выхадзілі самі бацькі і такім чынам дырэктарамі там адчувае сябе, лёгка лічыўшы, палова гэтых жа бацькоў. Для настаўніц у беларускіх аддзелах сітуацыя гэтая часамі дурная, а часамі прыкрай, бо працаўцаў даводзіцца пад абстрэлам прэтэнзій з боку дзесятка-двух дырэктараў-бацькоў плюс таго аднаго штатнага. Цяпер тая праца асабліва невыносная, бо настаўніц толькі дзве — яны не ў змозе апекавацца дзвюма групамі, дык дзеткамі часткова апякуюцца настаўніцы з польскіх груп, а часткова і дапаможны персанал або кухаркі.

[працяг ↗ 2]

Віншавальну грамату беластоцкага куратара асветы дырэктару Яўгеніі Васілюк уручает старшины візітатар Ядвіга Пятровіч (справа).

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Арлянскай даўніны документаванне

Віталь ЛУБА

24 лістапада г.г. у арлянскай школе было шматлюдна і святочна. Прычынай гэтаму стала падвядзенне вынікаў конкурсу „Наш клас”, пераможцам якога стала мясцовая Пачатковая школа. Конкурс арганізавалі Беларускі саюз і рэдакцыя „Нівы”, а персанальна над ходам конкурса сачыла рэдактар „Зоркі” Ганна Кандрацюк-Свярubsкая. Спонсарамі конкурсу былі Цэнтр грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь і Польскі фонд дзяцей і моладзі.

У Орлю прыехалі арганізаторы і спонсары конкурсу, настаўнікі беларускай мовы і дырэктары школ з Гайнаўшчыны і Бельшчыны. Апрача арлянскіх дзяцей і настаўнікаў у мерапрыемстве ўдзельнічалі войт гміны, старшины бацькоўскага камітэта і бацькі вучняў.

Мэтай конкурсу была папулярызацыя беларускай мовы і рэгіянальной тэматыкі. З ліку чатырох школ, якія ўдзельнічалі ў конкурсе, яго правілы найлепш выканала Пачатковая школа ў Орлі. Пры вялікай ангажаванасці настаўніц беларускай мовы Галіны Трашчотка і Яўгеніі Тхарэўской, дырэктар школы Яўгеніі Васілюк, вучняў і іх бацькоў паўстаў клас-музей з мноствам экспанатаў беларускай матэрыяльнай культуры. Знаходзіцца ў ім прылады, якімі ў штодзённым жыцці карысталіся сяляне, аbstalivannе вясковай хаты, дэкаратыўная вышыўка. У школе працуе яшчэ клас-кабінет беларускай мовы. Урокі, у залежнасці ад тэматыкі, праводзяцца ў кабінечце або класе-музеі.

Пасля афіцыйнай часткі адбылася аўтарская сустрэча Віктара Шведа. Па-

[працяг ↗ 2]

ментаваннем даўніны. Апрача збору экспанатаў запісваюць яны на відэастужку саматужнікаў пры работе і іхнія рассказы. Такім чынам паўсталі ўжо сюжэты аб працы каваля, печніка, майстра па звольванні валёнкаў, вышывальщицы. У планах — запісанне ўсіх старадаўніх прафесій, якія прападаюць на нашых вачах, не вытрымаўшы саперніцтва з сучаснай тэхнікай.

Старшыня Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь Марцін Рэмбач адзначыў каштоўнасць такіх ініцыятыў у працэсе адукацыі маладога пакалення, а старшыня Беларускага саюза Яўген Вапа падкрэсліў іх значэнне ў станаўленні нацыянальнай самасвядомасці. Прыемным момантам было ўручэнне пераможцу конкурсу віншавальнай граматы беластоцкага куратара асветы. Ад яго імя дырэктара школы павіншавала старшины візітатар Ядвіга Пятровіч.

Грашовыя ўзнагароды атрымалі таксама школы і настаўнікі, якія апынуліся на далейшых месцах. Гімназія на базе Пачатковай школы № 3 у Бельску-Падляскім (настаўніца Валянціна Бабулевіч) і Комплекс школ у Нарве (настаўніца Ніна Абрамюк) занялі раўнапраўнае другое месца, а Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы (настаўніца Аліна Якімюк) — трэцяе. Дырэкцыя школы ў Орлі ў свою чаргу ўзнагародзіла дыпломамі 24 бацькоў і 6 настаўнікаў, якія пасадзейнічалі стварэнню класа-музея.

Пасля афіцыйнай часткі адбылася аўтарская сустрэча Віктара Шведа. Па-

[працяг ↗ 2]

Размова пра ўраджай

У зале чалавек дзесяць сачылі за чаргой. Рабочыя хутка мянялі зніччыны покрыўкі. Арганізаторы прапанавалі сялянам прыняць удзел у конкурсе на тэму бяспечнай працы, раздавалі лістоўкі аб метадах бяспечнага гаспадарання і дэмантравалі відэофільмы.

[у Махнатым ↗ 3]

Трагедыі ў інтэрнатах

У палове лістапада Адам Ф., 21-гадовы студэнт, выпаў з 9 паверха ў час студэнцкай імпрэзы. Упадак хлопца ў пэўным сэнсе амартызавала дрэва. Цела студэнта ўбілася ў зямлю на 20 сантиметраў. У крыві ахвяры было 2,8 праміля алкаголю.

[з жыцця студэнтаў ↗ 5]

Беларускі чацвер

Чарговы „беларускі чацвер” на Кафедры беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку 23 лістапада быў прысвечаны беларускай кнізе ў міжвяленнай Польшчы. Нагодай дзеля гэтага была нядыўна выйшаўшая з друку праца д-ра Ю. Туронка „Książka białoruska w II Rzeczypospolitej 1921-1939”.

[новае выданне ↗ 5]

Новае пра Т. Тарасевіч

Зараз наша Тамара ўдзельнічае ў „Святочным кірмашы мастацтва” ў Чыкага. Амерыканскія мастакі высока цэняць творчыя здзяйсненні нашай зямлячкі. З'яўляеца яна членам Саюза мастакоў Паўночнай Індыйяны. Сёлета атрымала віншавальны ліст з падзялай за актыўны ўдзел у жыцці саюза.

[наши ў Амерыцы ↗ 8]

Крыж на магіле

Баброўскага

У Шарашове Міхал Баброўскі памёр у 1848 годзе. На яго магіле каля царквы быў пастаўлены сасновы крыж. Але з цягам часу памятны знак зусім знік. З ініцыятывы пісьменніка Уладзіміра Ягоўдзіка, галоўнага рэдактара часопіса „Бярозка”, памятны крыж пастаўлены быў на нанава.

[памяць ↗ 9]

Ён стварыў акіян

беларускага жыцця

Выйдзі на праспект і зрабі сацыялагічнае апытанне: *хто такі Мікалай Раманоўскі?* Гарантую, са ста чалавек не назібраецца і дзесяці, якія адкажуць слушна... Вось такая беларуская свядомасць.

[пра Кузьму Чорнага ↗ 10]

Беларусь — беларусы

Другі конкурсы на малыя гранты

Другая эдыцыя конкурсу на малыя гранты, арганізаванага Цэнтрам грамадзянскай адукацыі Польчча-Беларусь, пачалася 29 лістапада г.г. У гэты дзень у беластоцкай кавярні „Фама” сабраліся аўтары праектаў, якія атрымалі фінансавую падтрымку Цэнтра.

— Мінулагодні ўдзел ў конкурсе складаў 105 тысяч зл., за якія 16 арганізацый зреалізавалі 28 праектаў, — сказаў старшыня Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польчча-Беларусь Марцін Рэмбач. — Станаўчая ацэнка плёну конкурсу паўплывала на павелічэнне бюджету другога выпуску гэтага мера-прыемства. Цяпер Фонд Форда прызнаў на гэту 180 тысяч зл.

Плёнам першай эдыцыі конкурсу сталі шэраг адукацыйных, навуковых і гістарычных кніг ды адукацыйных праектаў для дзяяцей і моладзі, якія знаёмілі іх з беларускай культурай, мовай ды гісторыяй Беласточчыны. Арганізатары адзначылі намаганні бацькоўскага камітэта пры Самаўрадавым садку № 14 у Беластоку, якога праект „Ад абараднасці да тоеснасці” дазволіў разбудзіць ангажаванасць дзяяцей і бацькоў у пропагандаванне культурнай адкрытасці. Малыя гранты дазволілі выдаваць лакальныя газеткі, якія закранаюць польска-беларускія справы („Бельскі Гостінэць”, „Гайнаўская панарама”). У Гайнаўцы ўзнік грамадзянскі форум, які намагаецца вывесці лакальныя праблемы з зачараванага кола польска-беларускіх канфліктў.

На другі конкурс прыйшлі праекты з новых асяроддзяў. Гэта доказ, што ініцыятыва пашыраецца. Арганізатары конкурсу атрымалі 60 прапаноў, на якіх рэалізацыю спатрэбілася б 350 тысяч зл. Канчаткова падтрымку атрымалі 43 праекты 33 арганізацый. Арганізатараў цешыць тое, што пабольшала праектаў, якія будуць выконвацца

Віталій ЛУБА

Мінскі саміт СНД

Сустрэча ў Мінску кіраўнікоў краін Саюза Незалежных Дзяржав яшчэ раз пачвярдзіла, што краіны Садружнасці на пэрэзе новага тысячагоддзя жыццяздольныя і перспектыўныя. Цяпер трэба актыўнаваць работу па стварэнні ўстойлівой эканамічнай сістэмы, што будзе спрыяць развіццю вытворчасці, гандлю, усіх сфер гаспадаркі. Прэзідэнт Расіі Уладзімір Путін адзначыў, што саміт у Мінску праходзіў у дзелавым і адкрытым парадку, з крытычным і прынцыповым аналізам зробленага за мінулыя 9 гадоў існавання Садружнасці. Вядзенца шматбакове партнёрства, будуеща аптымальны баланс агульных выслілак з улікам канкрэтных інтэрсаў кожнай краіны. Кіраўнікі дзяржаў узгоднілі свае пазіцыі па ўсіх найбольш вострых пытаннях.

Адным з самых важных пытанняў, якое абмяркоўвалася на саміце, стала фарміраванне Антызэрарыстычнага цэнтра. Структура пачне працаўаць літаральна ў бліжэйшы час. Яна ствараецца дзеля забеспечэння каардынацыі дзеянняў кампетэнтных органаў краін-удзельніц у змаганні з міжнародным тэрарызмам і іншымі праявамі экстремізму. У яе дзеяннасці вельмі зацікаўлены краіны Сярэдняй Азіі і Закаўказзя. Прэзідэнт Казах-

стана Нурсултан Назарбаев лічыць, што месцазнаходжанне цэнтра не павінна абыякоўвацца толькі Москвой, і трэба ствараць філіялы ў найбольш напруженых кропках Садружнасці.

Кіраўнікі дзяржаў абмерковалі палажэнні Дагавора аб супрацьдзеянні легализацыі даходаў, атрыманых незаконным шляхам.

Была заслушана інфармацыя аб дзейнасці ў 2000 годзе часовай аператыўнай рабочай групы СНД па ўрэгульванні канфлікту ў Абхазіі. Разгледжана было Пагадненне аб прававым статусе службовых асоб органаў Садружнасці. Принята рашэнне аб прававым статусе членаў Эканамічнага савета СНД і пайнамоцных прадстаўнікоў дзяржаў-удзельніц.

На саміце востра абмяркоўвалася чарнобыльская тэма. У сувязі з будучым закрыццём Чарнобыльскай АЭС, кіраўнікі дзяржаў прынялі супольную заяву, у якой заклікалі сусветную грамадскасць своечасова і ў поўнай меры выпаўніць свае абязядзельствы перад Украінай, звязаныя з закрыццём ЧАЭС, а таксама працягваць аказванне дапамогі Беларусі, Расіі і Украіне, як найбольш пацярпелым ад аварый.

Open.by, 3.12.2000 г.

Інфармацыйнае паведамленне Міжнароднага грамадскага аўяднання Згуртаванне беларусаў свету „Бацькаўшчына”

Паведамляем, што 21 лістапада 2000 года ў памяшканні МГА Згуртаванне беларусаў свету „Бацькаўшчына” пад старшынствам презідэнта арганізацыі Радзіма Гарэцкага адбылося пасяджэнне Рады, дзе было прынята рашэнне аб правядзенні, у адпаведнасці са Статутам МГА Згуртаванне беларусаў свету „Бацькаўшчына”, чарговага Трэцяга з'езда беларусаў свету. Аднагалосна прынята рашэнне, што Трэці з'езд будзе скліканы ў ліпені 2001 года ў г. Мінску. Рада зацвердзіла склад Аргамітэта і старшыню Рабочай групы па падрыхтоўцы з'езда. Старшыня Рабочай групы: Макоўская Алена загадчык арганізацыйна-юрыдычнага аддзела Згуртавання беларусаў свету „Бацькаўшчына”. Старшыня Аргамітэта: Гарэцкі

Радзім презідэнт МГА ЗБС „Бацькаўшчына”, Беларусь; Кіпель Вітаўт сябра Вялікай рады, ЗША; Герасімаў Валеры на-меснік старшыні Рады МГА ЗБС „Бацькаўшчына”, Беларусь; Саверчанка Іван сябра Управы і рады МГА ЗБС „Бацькаўшчына”, Беларусь.

Дадатковая інфармацыя па пытаннях падрыхтоўкі і правядзення Трэцяга з'езду беларусаў свету будзе дасылацца перыядычна.

Па ўсіх пытаннях звязаны да старшыні Рабочай групы Алены Макоўской.

Кантактныя тэлефоны: 289-31-94; 226-87-37

Старшыня рабочай групы
Алена Макоўская
22 лістапада 2000 года

У Мінск прыязджаў Васіль Быкаў

Амаль тыдзень прабыў у Беларусі Васіль Быкаў. Сустрэўшыся з сябрамі і амбэркаўшы некаторыя выдавецкія праекты, пісьменнік зноў выехаў у Германію, дзе па запрашэнні Міжнароднага парламента пісьменнікаў прафылаўшае са студзеня гэтага года.

У Мінску Васіль Быкаў у першую чаргу сустракаўся (запрашаў да сябе або заядздаў сам) са сваімі даунімі сябрамі: Рыгорам Барадуліным, Генадзем Бураўкіным, Мікалаем Матукоўскім, Уладзімірам Арловым. Сяброўскія „пасядзелкі” перамяжоўваліся з дзелавымі сустрэчамі. У прыватнасці з віцэ-прэзідэнтам Беларускага ПЭН-цэнтра Карласам Шэрманам абмяркоўваліся пытанні будучых выдавецкіх праектаў. А ў ходзе

спаткання з галоўным рэдактарам часопіса „Полымя” Сяргеем Законікавым Быкаў зноў пацвердзіў ранейшыя дамоўленасці аб tym, што ўсе свае аўтаматычныя творы (апавяданні і аповесці) ён у першую чаргу будзе аддаваць для публікацыі ў гэтае выданне. Напрыклад, у будучым годзе ў першым нумары часопіса выйдзе новае апавяданне Быкава „Велікоднае яйка”. Да публікацыі гатовіца таксама інтэрв’ю, якое яшчэ ў 1985 годзе ўзяў у Васіля Быкава Алеся Адамовіч.

Прабыўшы ў Мінску шэсць дзён, пісьменнік выехаў амаль так сама нечакана, як і прыехаў.

Сяргей ШАПРАН

Беларуская деловая газета
№ 877 ад 28.11.2000 г.

Невядомыя ўсталявалі крыж у цэнтры Гродна

У ноч з 28 на 29 лістапада ў цэнтры Гродна на скверы ля Палаца тэкстыльщыкаў, дзе стаяў некалі першы ў горадзе касцёл — Фара Вітаўта — невядомымі быў паставлены вялікі чатырохметровы драўляны крыж з бел-чырвона-белымі стужкамі. На ім прымацаваная шыльдочка з надпісам: „На гэтым месцы ў 1961 годзе была ўзарвана Святыня Зямлі Нашай — Фара Вітаўта, помнік архітэктуры XIV-XVI ст. Варварства

здзейсненае камуністычным рэжымам. Мы верым, што крыжы касцёла ўзнясцца над нашым горадам”. 29 лістапада крыж быў асвечаны святаром з Фарна-га касцёла і адбыўся малебен. Але ўжо ўвечары 30 лістапада крыж знік. Цікава, што крыж быў паставлены ў той са-мы дзень, калі 39 гадоў таму касцёл узарвалі па загадзе ўладаў.

Беларуская асацыяцыя рэсурсавых цэнтраў, barc@user.unibel.by

Хмары над садком

[1 ♂ працяг]

Дарэчы, хто ўжо не прабаваў праводзіць сваю палітыку ў гэтым садку, хто не спрабаваў там „падырэктарстваўцаў”? Нават бухгалтар садка Марыя Паўлючук, як выявілася, сунула пальчики паміж футрыну і дзвёры, спрабуючы паціху ўладкаўца на свабодны штат настаўніцы сваю стаўленіцу. Гэта і быў той момант, якія цалкам угнявіў бацькоў, з якімі ніхто ў персанальных справах не параўняўся. Віцэ-прэзідэнту Беластоку Марку Казлоўскому быў накіраваны Бацькоўскім камітэтам ліст-пратэст, у выніку якога была ўрэшце назначана дырэктар — ад студзеня

2001 г. А што ў снежні, нехта запытае. У снежні, дарагі мае, пытанне беларускіх аддзелаў, мабыць, само вырашыцца па думцы ўлад Беластока, г.з.н. беларусы знікнуць з гэтай планеты.

Складаецца невясёлая, але ж са-праўдная карціна — Кураторыя не курыруе, дырэктар не кіруе, самаўрада і презідэнт не вырашаюць. Праўда, усе яны часамі прыгадваюць, за што бяруць гроши — вельмі рэдка аднак, неахвотна і, як прынцып, пад прымусам. Адно што добра выходзіць гэтай кампаніі, гэта гладкія слова пра талерантнасць і любоў.

Аляксандар МАКСІМЮК

Арлянскай даўніны дакументаванне

[1 ♂ працяг]

эт чытаў вершы з трох найноўшых патэтычных зборнікаў: „Выбраныя вершы” па-беларуску і пераклады на польскую мову — „Lata wiatr skryzylaty”, „Grzech nie śmiech”. Завяршылася мераприемства мастацкай часткай у выка-

нані мясцовых вучняў і кабарэ „Куль” з Бельскага беларускага ліцэя. Выступленне ліцэйцаў спадабалася ўсім, асабліва малечам, якія заходзіліся ад смеху пасля кожнага нумара юных артыстаў (глядзіце фатаграфіі на 7 старонцы).

Віталій ЛУБА

Сага аб Туранках

На канферэнцыі Беластоцкага навуковага таварыства, лістапад 1983 г.: на першым плане прафесар Ю. Тамашэўскі, справа — Ю. Туранак, за імі — М. Хмялеўскі. Сяброўскі шарж Л. Тарасевича.

8. А ў сэрцы адно Беларусь...

У лютым пяцьдзесят шостага я ўключыў радыё, расказвае Юры Туранак, і пачуў, што стварылася Беларускае грамадска-культурнае таварыства. Вясною прыходзіў да мяне ў ЦІЭХ Мацей Канапацкі і з парога кричаў: „Добры дзень!” Добры татарын Мацей быў добрым беларусам. Ён вучыўся калісь у Віленскай беларускай гімназіі.

І я звязаўся з гэтымі хлопцамі. 13 мая 1956 года быў заснаваны Варшаўскі аддзел БГКТ і я адрозу ўвайшоў у склад яго праўлення, а ў каstryчніку стаў старшынёю аддзела і быў ім аж да 1966 года, дзесяць гадоў.

Я бываў таксама членам Галоўнага праўлення БГКТ. Раз быў, іншым разам — мяне там не было. Адзін раз мяне выбралі членам Прэзідыума ГП БГКТ. Ад 1970 года я быў старшынёю навуковага гуртка, які дзейнічаў пры Беларускім таварыстве. Гэта грамадская праца паглынала мяне да восьмідзесятага года.

А як было з май навуковай працай? Мая навуковая дзейнасць выйшла з грамадскіх зацікаўленняў. Толькі адна кнішка (на польскай мове) датычылася май прафесійнай працы: „Польшча на міжнародным хімічным рынку”, выдадзеная ў Варшаве ў 1972 годзе. Усе іншыя былі звязаны з беларускімі справамі.

Беларускае школьніцтва на Беласточчыне я заўсёды лічыў важнейшай сферай духоўнага жыцця беларускай нацыянальнай меншасці. І менавіта гэту пытанню я прысвяціў свае працы: „Нарыс развіцця школьніцтва на Беласточчыне ў 1773-1939 гг.” („Навуковы зборнік”, 1974), „Акупацыйная школьніцтва на палітыка ў Беластоцкай акрузе 1941-1944” („Przegląd Historyczno-Oświatowy”, 1976), артыкулы пра беларускую школу ў Варшаве ў час нямецкай акупацыі — „Школа на Свентаерскай

вуліцы” („Беларускі каляндар”, 1976), брашура „Беларускае школьніцтва на Беласточчыне ў пасляваенны перыяд” (Беласток, 1976) і іншыя.

Прыблізна ад другой паловы сямідзесятых гадоў я пачаў ўсё больш цікавіцца беларускім адраджэнскім рухам канца XIX — пачатку XX стагоддзя. Мне хацелася перш за ўсё высветліць сапрадную ролю ў гэтым руху Вацлава Іваноўскага, якога абміналі, прыніжалі, а нават аплёўвалі беларускія гісторыкі і публіцысты — савецкія і іншыя.

Так узімкі мае распрацоўкі, апублікованыя ў польскіх навуковых выданнях: „Да гісторыі беларускага выдавецтва руху 1902-1905” і „Дзейнасць беларускага выдавецтва «Загляненіе сонца і ў наша аконца»” („Studia polono-slavica orientalia”, 1985 і 1992), „Генезіс і аўтарства першага беларускага буквара” („Slavia Orientalis”, 1986) — тут я даказаў чорным па белым, што аўтар буквара гэта Вацлав Іваноўскі, „ППС і беларускі рэвалюцыйны рух у 1902-1906 гг.” („Studia polsko-litewsko-białoruskie”, 1988), „Беларускае пытанне ў палітыцы лонданскага лагера 1941-1944” („Studia z dziejów ZSRR i Europy Środkowej”, 1983).

Гэта апошняя праца зацікавіла прафесара Пятра Ласоўскага з Інстытута гісторыі Польскай акадэміі навук і ён запрапанаваў мне апрацаўваць доктарскую дысертацию аб становішчы Беларусі ў час нямецкай акупацыі.

Дысертацию я абараніў у снежні 1986 года ў Інстытуце гісторыі ПАН. У 1989 годзе варшаўска-врочліўскае выдавецтва „Вэрс” выпусціла яе як кніжку „Беларусь пад нямецкай акупацыяй”. У 1993 годзе яна была перавядзена ў Польшчу і ў гэтым жа годзе выйшла ў перакладзе на беларускую мову (выдавецтва „Беларусь”). У рускамоўным варыянце яна друкавалася ў часопісе „Нёман”.

Супольнымі сіламі

Педагагічны бібліятэканіст у Гайнаўцы карыстаецца каля 800 чытачоў. У асноўным гэта настаўнікі Гайнаўскага павета і студэнты педагогічных факультэтаў. Каб прыдбাচь крэху грошай на пакупку новых кніжак, бібліятэка вядзе продаж некаторых выданняў, а таксама і тых, якія з гэтай мэтай прыносяць чытачы з уласных дамашніх кнігазбораў. Іншай формай збірання фінансавых сродкаў на пакупку выдавецкіх наўніак з'яўляюцца добраахвотныя ўзносцы чытачоў. Сёлета такім чынам уда-

лося сабраць тысячу злотых. За іх ПБ купіць каля трыццаці кніжак.

— Апрача пакупкі спецыялістычнай літаратуры важнай справай з'яўляецца паліпшэнне тэхнічнай базы бібліятэкі, — расказвае дырэктар Ірэна Кастэра. — У мінулым годзе мы атрымалі пішучую машынку. Вельмі прыдаўся б нам ксеракс. Была б гэта адначасова новая магчымасць крышку падзарабіць на пакупку кніжак і на асветніцкую дзейнасць бібліятэкі.

(пп)

Што датычыцца іншых кніжных выданняў, дык у 1992 годзе ў Варшаве выйшла на польскай мове кнішка „Вацлав Іваноўскі і адраджэнне Беларусі”, над якой я працаўштага гадоў, таксама выйшла ў Нью-Йорку ў 1988 годзе кнішка „Памяці Браніслава Туранка”, у якой я імкнуўся знайсці канкрэтны адказ на пытанне, які быў узел майго бацькі ў заходнебеларускім руху дваццатых гадоў.

Летам паявілася на польскай мове выданне „Беларуская кніга ў II Рэчы Паспалітай, 1921-1939 г.”, Варшава 2000. Комплекснае апрацаўванне беларускай выдавецкай дзейнасці ў міжваеннай Польшчы было пачата ў восьмідзесятага гады Інстытуце славістыкі

Польской акадэміі навук. Першая яго частка гэта апрацаўваная Ю. Трачуком бібліографія часопісаў. Мая праца пачынае другую частку, прысвечаную кніжным выданням.

Вось зусім нядаўна я закончыў „Нарыс генеалогіі сям'і Рэшэццяў” (ад паловы XVIII да канца XX стагоддзя). Гэта дакументальныя даныя на падставе запісаў метрыкальных кніг. Праудадобна, яны прыйшлі з Сейнаў і збеларушчыліся.

Дзякую Богу, напісаць крэху давялося. Усіх жа прац тут не пералічишь. Цяпер пацею над перыядам акупацыі: беларуская кнішка на акупіраванай тэрыторыі — Беларусь, Вільня, Рыга, Беласток, Варшава і ў Берліне, кніжкі, якія выдаваліся пад нямецкім кантролем.

Чаму я спыніў грамадскую дзейнасць? У восьмідзесятага гады мы гуртавалі моладзь. Наспявалі змены. Мне здавалася, што і беларуская справа скарыстае на гэтых зменах, што надышоў момант, калі справа самастойнай, незалежнай краіны Беларусь, якая цалкам ясна ўяўлялася мне ўжо ў літоўскай школе, набрала рэальных кшталтаў. Трэба было выпрацаўваць беларускую незалежную думку з узделам усходніх, заходніх і тутэйшых беларусаў.

Як я сказаў? Што я расчараўваўся? Не, я не мог расчараўвацца. Я проста чакаў, што з гэтых маладых людзей будзе. Я вельмі любіў іх. Ездзіў на рэйды з імі. Дапамагаў ім „адкрываць” Беларусь. Я сваю дзейнасць трактаваў як абавязак перад імі. А яны... ляцелі на

гроши. На беларускай справе я не заробіў ані граша. Мы самі і за свае гроши павінны вырашаць свае справы, а ім, як высветлілася, было ўсё роўна, чые яны. Яны быццам змагаліся за незалежную Беларусь, а выходзіла, што ізноў нехта меў быць у яе панам.

Гэта мяне шакіравала. Як можна служыць свайму народу за гроши чужынцаў?! Я думаў, што ўвесь гэты рух будзе толькі дзеля Беларусі, а не дзеля набівания сваіх кішэніяў. Як жа я памыляўся.

Быў тэрмін „босы на лёдзе”. Каб рабіць палітыку, трэба мець сродкі. Але я перакананы, што калі нехта чужы — паляк, амерыканец ці кітаец — дае табе гроши „на беларускую справу”, значыць, яму гэта патрэбна. Калі ўжо непатрэбна, ён перастае наогул цікавіцца табою.

І я ім гэта гаварыў. Калі ў дзвеяністая гады было створана Беларускае гістарычнае таварыства, мяне туды не запрасілі, а ў ніякую партыю я ўступаць не хацеў.

Я пачаў больш друкавацца ў Польшчы і Беларусі. Працы датычыліся гісторыі. Я не пайшоў у напрамку афіцыйнай навуковай кар'еры. Я не мог выконваць таго, што трэба было рабіць па плану. У мяне быў свой план: мая Беларусь.

Дык вось такі ён, д-р Юры Туранак: працавіты, сціллы, прынцыпавы, непакорны. Эканаміст, журналіст, гісторык. А ў сэрцы адно Беларусь...

Ада Чачуга

Другі марш маўчання

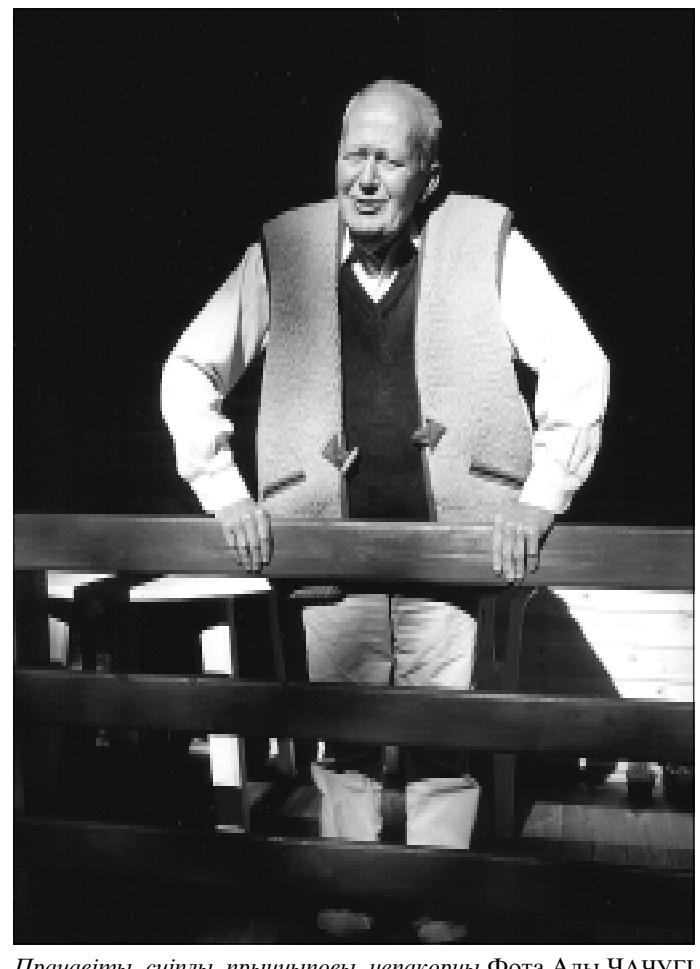
Пад лозунгамі „Хочам жыць бяспечна”, „Прэч з насліллем”, „Смерць за смерць” 23 лістапада 2000 года вуліцай 3-га Мая ў Гайнаўцы прайшлі каля 500 жыхароў горада. Ідуць моўчкі з-пад касцёла на могілкі пратэставалі яны супраць насілля ў горадзе, выказываючы такім чынам спачуванне сям'і замарданай 1 кастрычніка гэтага года ў Гайнаўцы Марты Мялешка.

Марта Мялешка развіталася з жыццём у сваёй хаце. Яе астанкі знайшли пажарнікі, якіх выклікалі маці, калі не магла ўвайсці ў кватэру. Паліцыя затрымала падазронага і далей вядзе расследванне.

Пратэст арганізавалі знаёмыя замар-

даванай. Прынялі ў ім уздел вучні сярэдніх школ, прадстаўнікі гайнаўскіх прадпрыемстваў і астатнія гараджане, якія сваёй прысутнасцю хацелі падтрымаць пратэстуючых. Жыхары Гайнаўкі сабраліся ля могілкі Марты Мялешка ды запалілі лямпачкі і ўсклалі кветкі. Уздельнікі дэмансіяцыі звярнуліся з заклікам да гарадскіх улад і паліціі ўчыніць Гайнаўку больш бяспечным горадам.

Лістападаўскае жалобнае шэсце было другой такога рода дэмансіяцией. Вясной вуліцамі Гайнаўкі прайшло амаль 2 000 людзей, якія пасля замардавання ліцэісткі Эмількі Скепка пратэставалі супраць насілля. (ам-з)

Трагеды ў студэнцкіх інтэрнатах

На працягу трох тыдняў у студэнцкіх інтэрнатах Беластоцкага Політэхнічнага інстытута разыграліся тры трагеды. У каstryчніку пакончыла жыццё самагубствам студэнтка I курса маркетынгу. Акалічнасці выпадку да гэтай пары навысветлены. Беластоцкая паліцыя не распарааджаеца дастатковай інфармацыяй, каб адказаць, як дайшло да выпадку. Студэнты неахвотна адказваюць на пытанні ахойнікаў права-парадку. Інакш было ў майм выпадку. Дастаткова было паставіць каму-не-будзь куфаль піва, а інфармацыі самі уваходзілі ў руки.

Студэнтка ўпала з 10 паверха інтэрната „Бэта”. Выпадак здарыўся пасля 8 гадзіны вечара. Дзяйчына жыла аднак у суседнім інтэрнаце „Альфа”. Гэта адна справа. Другая — гэта адзенне, у якім знайшлі дзяйчыну — начная бялізна. Як гавораць студэнты з „Альфы”, дзяйчына разам з сябровай і адным хлопцам выйшлі ў другі інтэрнат на імпрезу (каstryчнік быў ў цэплым месяцам, але не настолькі, каб хадзіць з інтэрната ў інтэрнат у бялізне). Ці ўдзельнічала яна ў імпрезе, ці можа выхад сябровай з хлопцам у другі пакой давёў дзяйчыну да самагубства? Адказу на гэтае пытанне, на жаль, няма. Хлопец з дзяйчынай на пытанні пра выпадак расказваюць, што калі яны выхадзілі, студэнтка сядзела на падаконніку з пераложанымі навонкі нагамі. Пасля гадзіны ў пакой вярнулася сябровка. Тоё, што яна ўбачыла, выхіліўшыся з акна, давяло яе да нервовага залямання. Амаль тыдзень не адазвалася словам. Студэнтка загінула на месцы.

У палове лістапада здарыўся чарговы выпадак. Адам Ф., 21-гадовы студэнт II курса будаўніцтва выйшаў з 9 паверха ў час студэнцкай імпрезы. Упадак хлопца ў пэўным сэнсе амартызавала дэрза. Цела студэнта ўбілася ў зямлю на 20 сантиметраў. У крыві ахвяры было

2,8 праміля алкаголю. Паліцыя і ў гэтым выпадку не ведае, у якіх умовах дайшло да трагедыі. Жыхары інтэрната „Дэльты”, бо там здарыўся выпадак, расказваюць, што Адам Ф. вельмі часта выглядаў цераз акно, каб зірнуць на свой самаход на стаянцы. Можа ў гэтую трагічную ноч таксама хацеў праверыць ці самаход стаіць на сваім месцы? Можа?..

Адам Ф. пару дзён змагаўся за сваё жыццё. У яго паламаны быў пазваночнік, рукі і ногі, часта спынялася праца сэрца. Не выжыў...

У ту южную ноч іншы студэнт таксама хацеў пакончыць жыццё самагубствам. Выскачыў з трэцяга паверха. Выжыў, без большых пашкоджанняў, ну, можа дацкуала ранніе пахмелле.

Да гэтай пары ў інтэрнатах не было такіх трагічных здарэнняў. Што падштурхнула троє маладых людзей да самагубства? Адназначнага адказу няма. Думаю, што адмоўную ролю адигрывае асяроддзе, у якім прафыяўлююць маладыя людзі. Не ад сённяшняга дня ўсім вядома, як выглядае жыццё ў інтэрнатах. Імпрэза за імпрэзай, поўнае братэрства... У інтэрнаце можна дацца патрэбныя да вучобы матэрыялы, падрабіць лекарскую пячатку, купіць крадзены радыёпрыёмнік ці тэлевізар. А наркотыкі ці алкаголь? З гэтым тут таксама няма нікай праблемы. У некаторых інтэрнатах амаль на кожным паверсе ёсьць „мэта”. А і патаргавацца можна. Поўны люз і сябровства. А можа і „бля...”, як сказаў адзін са студэнтаў. З-за імпрэз страдаць ён дзяйчыну... Не даходзіла я ўжо, якія былі гэта імпрэзы.

Добра было б зрабіць „падарак” бацькам некаторых студэнтаў, асабліва студэнтак, якія нядайна вылецелі з-пад крылаў мам і татаў, ды трапілі ў вялікі свет. Падаркам магла быць відэакасета з запісам адной з імпрэз. Цікава, ці пасля такога сеанса мамы не дасталі б апаплексіі!

Паўліна ШАФРАН

Аб правах чалавека ў Беларусі

Пасля гданьской сустрэчы. Злева: Яцк Бялас, Алег Скатаэнка, Андрэй з Ваўкаўска — студэнт Гданьскага ўніверсітэта, Сяргей Салаш, Лена Глагоўская і Зміцер Бародка.

8 лістапада г.г. у Гданьскім ўніверсітэце адбылася сустрэча з маладымі дзеячамі грамадскай арганізацыі „Скрыжаванне” з Барысава: Сяргеем Салашам, Зміцерам Бародкам і Алегам Скатаэнкам. Прыйехалі яны па запрашэнні міжнароднага таварыства Amnesty International, вядомага ў свеце з дзеянасці ў галіне абароны правоў чалавека. Раней яны былі ў Беластоку.

На сустрэчу прыйшло больш за 60 асоб. Зала была запоўнена да апошняга месца. Даўно не бачыла я так шматлюднай імпрэзы, прысвечанай Беларусі. Госці з Барысава прывезлі з сабой відэафільмы пра сітуацыю ў Беларусі. Адзін з іх паказваў арысты людзей пасля дэмантрацыі, другі — „Звычайны презідэнт” А. Хвашчавацкага. Выклікалі яны ў сабраных вялікае зацікаўленне. Маладыя праваабаронцы каментат

валі сітуацыю ў Беларусі, прадстаўленую на відэастужках, прыводзячы прыклады з уласнага досведу. Пра зацікаўленне сабранымі сітуацыяй у Беларусі сведчылі пытанні і дыскусія пра абарону правоў чалавека, рэжым Аляксандра Лукашэнкі, апошняя парламенцкія выбары.

На сустрэчу збирала подпісы ў абарону правоў чалавека ў Беларусі. „Такім способам нашай дзеянасці, — сказаў прадстаўнік арганізацыі Яцк Бялас, — дапамагаем змагарам за права чалавека ва ўсім свеце”. 9 лістапада госці з Барысава паехалі ў Познань на чарговую сустрэчу. Яны сказаў, што беларускую нацыянальную свядомасць і беларускамоўнасць вынеслі з беларускай школы пасля 1990 г. Таму і змагаюцца за сапраўдную Беларусь.

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

„Беларускі чацвер” на Кафедры беларускай культуры

Сустрэча з Ю. Туронкам

Чарговы „беларускі чацвер” на Кафедры беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку 23 лістапада быў прысвечаны беларускай кнізе ў міжваеннай Польшчы. Нагодай дзеля гэтага была нядайна выйшаўшая з друку праца д-ра Ю. Туронка „Książka białoruska w II Rzeczypospolitej 1921-1939”, Warszawa 2000. Выдадзена яна Інстытутам славістыкі Польскай акадэміі навук.

У восьмідзесятых гадах ў Інстытуце славістыкі ПАН пачаліся комплексныя даследаванні беларускай выдавецткай дзеянасці ў міжваеннай Польшчы. Першай была праца Ю. Трачuka „Беларускі друк у II Рэчы Паспалітай”. Ю. Туронак як бы прадаўжае яе, распрацоўваючы тэму кніжных выданняў.

Перш за ўсё аўтар выкарыстаў „Летапіс беларускага друку”, выдадзены Беларускай дзяржаўнай бібліятэкай у Мінску, у якім ёсьць бібліографічнае апісанне кніжак, што выйшлі з друку ў Польшчы ў 1921-1927 гадах, і „Urzędowy Wykaz Druków wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej”, у якім ад 1929 года аднотоўваліся беларускамоўныя выданні.

Абедзве гэтыя кнініцы не ахапілі, аднак, усіх кніжак, выдадзеных у міжваеннны перыяд у Польшчы, і аўтар звязаўся да рэкламнага каталога ві-

ленскай кнігарні „Пагоня”, які ахапіў большасць беларускіх кніжак, выдадзеных да паловы 1937 года, а таксама да бібліографічных спісаў, якія публіковаліся рэгулярна ў віленскіх часопісах „Беларуская крыніца”, „Хрысціянская думка”, „Шлях моладзі” і інш.

Галоўным выдавецкім цэнтрам міжваеннага перыяду была Вільнія, але выдаваліся беларускія кніжкі і ў Варшаве, і ў Лодзі. Д-р Ю. Туронак прыводзіц „выдавецкую панараму”, з якой вынікае, што найбольш выдавалі: Беларуское выдавецкае таварыства, Віленскае выдавецтва Барыса Клецкіна, Выдавецтва Уладзіслава Знамяроўскага, шмат было выданняў Янкі Станкевіча, а таксама Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры. Іншыя выдавалі менш.

Кніжка, гаворыць Ю. Туронак, найбольш вымерны элемент для акрэслення грамадскай культуры. Тым больш — кніжка на нацыянальны мове. У БССР беларускіх кніжак, нягледзячы на русификацыю, выдавалася ў міжваеннны перыяд у 23 разы больш, чым у Заходній Беларусі. Тлумачыцца гэта тым, што ў БССР кніжкі выдавала дзяржава, у Заходній жа Беларусі кніжкі амаль не субсидзіраваліся. Але сёння на аднаго жы-

хара Беларусі прыпадае паўкніжкі, а ў Літве — аж пяць.

Вялікую ролю на беларускай выдавецткай ніве адигрываў, адзначае аўтар, Антон Луцкевіч — публіцыст, палітычны дзеяч, выкладчык гісторыі літаратуры ў Віленскай беларускай гімназіі. Ён кіраваў не толькі Беларускім выдавецкім таварыствам, але і Таварыствам беларускай школы, а ад 1923 года таксама Беларускім навуковым таварыствам. Гэтая арганізацыя падрыхтоўвала да друку падручнікі і іншыя кніжкі, а кіраваў ўсім Антон Луцкевіч. Ён вырашаў аў заказах Выдавецтву Б. Клецкіна, з якім яны цесна супрацоўнічалі. Прымеры трычынай і фінансавай дапамозе А. Луцкевіча ў 1921-1925 гадах выйшла з друку каля 80 кніжак, гэта значыць, больш 70 працэнтаў ўсёй выдавецкай прадукцыі таго пяцігоддзя. У той час хадэцкая „Крыніца” выдала толькі 6 кніг, субсідзіраваныя паланафільскія арганізацыі — 6, а метадысты — 4.

З усіх выдаваных у міжваеннны перыяд беларускіх кніжак аўтар выдзяляе сем тэматычных групп: школьнай падручнікі і педагогічнае літаратура, рэпертуарная літаратура і спеўнікі, мастацкая літаратура, рэлігійная літаратура, грамадска-палітычная літаратура, мовазнаўства, асвета і культура, а таксама — іншая літаратура.

Большасць сярод гэтых выданняў (прааналізавана 466 беларускамоўных

кніжак) гэта былі арыгінальныя творы мясцовых аўтараў (300 кніжак, гэта значыць 64 працэнты), выдадзеныя ў першыню. Іншыя — гэта былі паўторныя выданні (81) і пераклады з іншых моў, у асноўным з рускай (87).

Цікавая справа: у міжваеннны перыяд было канфіскавана ўсяго 11 кніг, ці 2,4 працэнта ўсіх выдадзеных кніжак, сярод іх было выданне „Працэс 45-ці беларусаў у Беластоку”, 1923.

Попыт на беларускую кніжку ў Заходній Беларусі быў вельмі нізкі і абмяжоўваўся інтэлігенцкімі кругамі. Большасць насельніцтва была праваслаўная, а хадэцкая выдавала кніжкі лацінскай.

Чаму ў БССР не культиваваліся заходнебеларускія выданні? Тому, што палова кніжак была нялюбай хадэцкай, а частка выданняў, якія субсідзіраваліся польскай адміністрацыяй, былі варожымі БССР.

Дзіўна: у Беластоку на працягу 1921-1939 гг. была выдадзена ўсяго адна кнішка ў 1929 годзе.

Хадэцкая на сустрэчы ва ўніверсітэце аўтар схільняецца да таго, што гэта толькі першая спроба падсумавання, і заклікаў прысутных распрацоўваць гэту тэму далей, бо ёсьць яшчэ што шукаць, прысутныя на чале з прафесаром Альжбетай Смалковай высока ацанілі доследы д-ра Ю. Туронка.

Ада ЧАЧУГА

Зорка

Гімназісты, якія хочуць пісаць беларускія тэксты з дырэктар Тамараі Крайній і настаўніцай Нінай Куптэль.

Хочуць видаваць газетку

Вучні з Гімназії ў Дубінах хочуць выдаваць школьнью газетку. Друкарвацца будзе яна ў асноўным на польскай і беларускай мовах, але будуць у ёй таксама тэксты на рускай і нямецкай мовах, якім дзецы вучацца ў сваёй школе.

14 лістапада спаткаўся я з вучнямі, якія рашиліся рэдагаваць беларускую частку газеткі. На сустрэчу прыйшлі таксама гімназісты, што будуць пісаць па-польску. Вучні хадзелі б інфармаваць пра важнейшыя здарэнні з жыцця школы, выдзеліць справы культуры, спорту і гумару. Дырэктар Гімназіі Тамара Крайнік паведаміла, што будуць паяўляцца інфармацыі аб некаторых прадметах і тэксты на рускай і нямецкай мовах. Наставніца беларускай мовы Ніна Куптэль паставіла ў прыклад Дарка Ляўчuka, які будучы яш-

чэ вучнем Падставовай школы ў Навакорніне пісаў тэксты ў „Зорку”. Заахвочвала яна вучняў дасылаць у „Зорку” артыкулы і крыжаванкі, што будзе падрыхтойкай да самастойнай рэдакцыйнай працы. Рэдагаваць беларускія тэксты разышліся Бажэна Кананюк, Паўліна Анішчук, Наталля Казлоўская, Эвеліна Кузыка з Наваберазова, Дарак Ляўчук з Чыжык, Галіна Сіроцкая з Навакорніна, Кацярына Карнілюк з Хітрай, Малгажата Навіцкая з Арэшкава і Іаанна Крышкавец з Махнатага.

Вучням выдзелены ўжо пакой для рэдакцыйнай працы. Атрыманіць яны камп'ютэр для набору тэкстаў. Газетка будзе раствыра-
жоўвацца пры дапамозе друкаркі і ксеракса.

— У Падставовай школе выдзелім

залу рэгіональнай культуры, якая ў нашым выпадку будзе беларускай залай. Пераняsem сюды экспанаты са старых школьніх будынкаў. Вучні будуць папаўняць калекцыю новы-мі здабыткамі, — пайнфармавала ды-рэктар Тамара Крайнік.

У Гімназії зараз толькі чатыры залы. У адной з іх вядуцца заняткі па беларускай і польскай мовах і будзе ў ёй куточак беларускай мовы.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Рыцар Жук

Жук Жучкевіч у чорним фраку
Не палез бы ў гэту драку,
Бо ён той касцюм шкадуе,
Ды абразы не даруе!
Шабляй ён махае спраўна,
Рыцар Жук у свеце слайны!
З абы-хамам ваяваць?
Каб свой гонар даказаць?!

Бараніў ён гонар дамы,
Бо Жук — рыцар ёй адданы.
Выбіў зуб ён на таку
Каларадскому жуку,
Што кароўцы брыдкасловіў,
Божай! А цяпер ляжыць у саломе;
Больш не будзе дам чапаць,
Зуб ал Жука ратаваць!

Міра Лукша

Скнара

Ля дарогі скача бусел —
Ён знайшоў цукерак вузел,
Ды не можа іх дастваць
І не хоча расказаць
Анікому пра заходку —
Шмат жадаючых салодка
І паесці і папіць
І нічога не рабіць.
Ды ляцела на базар
Страказа па самавар,
Адпачыць на вузел села
І цукеркі ўсе падела.

Ximpyxa

Плача, плача Веранічка:
— Працаўаць не маю звычкі.
Прыбяры ды прыбяры!
Лепш гуляцца мне ў двары.
Там не трэба прыбіраць,
Можна ўсё параксідаць...
Вы на двор мянэ пусціце,
Ескі ў гарнік... *пазоріца!*

Віктор Ініц

Nauj Parksi

У маёй бабулі
ёсць сабачка буры.
Называюць яго Рэксі.
Ён аматар добра есці.
Дзяцей любіць і старых,
усё ж пабрэхвае на ўсіх

Аня ІВАНЮК, ПШ у Нарве

Польска-беларуская крыжаванка № 50

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працыгу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

		Zgietk Historia	▼	▼		▼	▼	▼			
Poła	Racja										
Krok		►	▼	▼	Sens				Jarzę- bina		
Rama	►				Oda	►					
Rycerz					Łubin	►					Oka
	►				Kmi- nek	►					▼
Syn	►			Ikar			Opa- mię- tanie		Jak	►	
Soja			Jas- kółka	►							

Адказ на крыжаванку н-р 46: Яда, шэраг, параход, мышалоў, гама, як.
Драма, Рым, шаша, рэха, роля, радок.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйграли: Наталля Дзмітрук і Эвеліна Семянюк з Бельска-Падляшскага, Мар'юш Несцярук і Анна Міхалюк з Куршава, Марта Клімовіч з Гарадка, Марцін Кандрацюк з Нараўкі, Моніка Банькоўская з Нарвы, Дарак Малаховіч з Дубін. Віншаем!

-

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Князь Валодша і вайна з крыжакамі

Як ваявалі нашы продкі

Галоўнай вайсковай сілаю тады была конніца з княжых дружыні-каў. За дзень коннае войска праходзіла паўсотні кіламетраў, а калі ваяры ехалі з запасным канём на по-вадзе, дык улетку ад відна да відна маглі прайсці ўдвяя болей.

На ўбраенні ў дружыны былі дзіды, мячы, луکі, вялікія шчыты, а ў бліжнім бai біліся сякерамі і паліцамі. У паходзе засылалі наперад выведнікаў. Яны мелі заданне захапіць чужога воіна-„языка” і атрымаць ад яго звесткі пра ворага.

Старажытныя беларусы ведалі шмат вайсковых хітрасцяў. Напрыклад, яны рабілі падманнія ўцёкі з поля бітвы і заваблівалі ворагаў у засаду. Каб увесці непрыяцеля ў зману, уначы ставілі несапраўдны стан. Невялікі атрад раскладаў шмат вогнішчаў, гучна пераклікаючыся, сек дровы, бразгай зброяй. Ворагі думалі, што тут спынілася на начле велізарнае войска, а папрадзе яно было ўжо далёка.

На высокіх берагах рэк і на ўзгорках продкі будавалі „глядзені”. Адтуль вартавы ўдзень і ўначы сачыў, ці не набліжаючыся чужынцы. Калі з’яўлялася небяспека, дазорца запальваў сігналны агонь, які быў

бачны з суседняга „глядзеня”. Там таксама падпальвалі нарыхтаваныя сухія дровы. Ланцужок такіх агнёў хутка дабягаў да горада, і жыхары бралі ў рукі зброю.

Калі здабыць чужы горад з ходу не ўдавалася, яго абкружалі з усіх бакоў і распачыналі аблогу. Гарадскія ўмацаванні абносілі тынам, за якім хаваліся лучнікі. Пакуль адна страва была ў палёце, лучнік паспяваваў паслаць наўздангон яшчэ трэй. Пад прыкрыццём стрэлаў воіны падцягвалі бліжэй каменямётныя мышыны. Адзін камень для такой мышыны з цяжкасцю падымалі два чалавекі, а ляцей ён далей, чым страва з лука.

Наблізіўшыся да брамаў і сцен, абложнікі завальвалі роў галлём і ссечанымі дрэвамі. У зробленых каменямётамі праломах кіпей рука-пашны бой. Воіны лезлі па драбінах угору, а абаронцы кідалі на головы ворагам бярёны і каменне, лілі вар і кіпячу смалу.

Так ваявалі і дружыны князя Валодши. Яны даходзілі да мора, дзе ўзвышаліся над наваколлем змрочныя крыжацкія замкі. Валодша заўсёды быў побач з воінамі. Аднойчы пушчаны варожаю мышынай камень забіў пад князем каня.

(*працяг будзе*)

Атрасіны ў Чыжах

10 лістапада г.г. адбылося ў нашай школе шлюбаванне і пасаванне на вучняў I класа Гімназіі. Потым былі традыцыйныя атрасіны. З вялікай нецярпівасцю мы чакалі гэтага дня. Найбольш баяліся атрасін. Падрыхтаваў іх II клас. Мы гулялі, спявалі, некаторым вучням трэба было дзымуць у муку, піць малако. За парадкам сачылі два вучні II класа. У час атрасін было вельмі весела. Мы заўзятарылі нашым сябрам.

Потым кожнаму з нас трэба было з’есці штосьці непрыемнае, напрыклад, выпіць салёны сок, з’есці салёны пудынг ці выпіць маслянку з перцам. Гэта была найгоршая частка атрасін. На канец мы праспявалі гімн „катоў”. Калі атрасіны скончыліся мы ўсе весела і цікава гулялі на дыскатэцы. Гэты дзень я запамятаю на доўгі час.

**Эвеліна Пліс,
I „а” кл. Гімназіі ў Чыжах**

Атрасіны ў маёй школе

20 кастрычніка 2000 года ў Пачатковай школе ў Чыжах адбылася дыскатэка. Яе арганізаторам быў VI клас, які запрасіў вучняў з Кленік. Імпрэза пачалася а трэцій гадзіні пасля поўдня, а закончылася а сёмай вечара. Арганізаторы дыскатэкі запланавалі атрасіны IV класа. Калі прыехалі гості, распачаліся спаборніцтвы. У першай канкурэнцыі вучням трэба было перайсці некалькі метраў у мяшках. Потым трэ-

ба было перайсці пад „казлом” звязанымі рукамі. Вучні таксама елі кісель. Было многа іншых канкурэнцый. Пасля ўсіх спаборніцтваў вучні чацвёртага класа былі прыняты ў школьнную грамаду. Потым была дыскатэка і салодкі пачастунак. На дыскатэцы была ўсякая музыка — кожнаму нешта даспадобы. Усе мы добра гулялі.

**Уршуля РАМАНОВІЧ,
VI кл. ПШ ў Чыжах**

Саву і рыхтаваліся да артыстычнай часткі.

У час урачыстасці было вельмі многа хвалявання — некаторыя хваляваліся моцна, іншыя крыху менш.

На канец усе пайшлі паглядзень прысвечаны Тамары Саланевіч куточак. Нашы дарагія гості ўпісаліся ў школьні летапіс. Вось так праішла вельмі важная для нашай Гімназіі, як і для жыхароў Нараўчанскае гміны і ваколіцы, урачыстасць.

**Эвеліна МАТЫСЮК
і Моніка ЖЛЮБІН,
II „ц” клас Гімназіі ў Нараўцы**

Наш клас — наш гонар

Урачыстася завяршэнне конкурсу „Наш клас” супрададжалі мастацкія выступленні вучняў са школы ў Орлі. Яны дэкламавалі вершы (найбольш Віктара Шведа) і спявалі беларускія песні.

Мерапрыемства наведала таксама славутае кабарэ „Куль” з Бельскага белліцэя (пад кірункам Жанэты Ролі). „Куль”, як заўсёды, развеслялі ўсю публіку.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Радасць публікі.

Вучні з Орлі.

Гімназісты з Орлі.

Выступае кабарэ „Куль”.

Гродна — Беласток 2000

„Чыжаване” на сцене Гродзенскага драмтэатра.

25 лістапада г.г. у Гродзенскім драматычным тэатралі адбыліся восьмыя маастацкія сустэречы „Гродна — Беласток”. Гродзенцаў і многіх гасцей з Польшчы прывітала словамі з верша Віктара Шведа вядучая спаканне Валянціна Ласкевіч. Прывітанне жыхарам Гродна ад імя Сейма Рэчы Паспалітай і беларусаў Падляшша перадаў пасол Сейма РП Ян Сычэўскі.

У спаканні прыняло ўдзел каля 20 гуртоў — з Польшчы і Беларусі. На ўвагу заслугоўвае факт, што на польскай мове спявалі прадстаўнікі Беларусі, а на беларускай — гості з Падляшша. Выступілі, між іншым: хор БГКТ „Крыніца” пад кірауніцтвам Віктара Маланчыка, калектыў „Расспяваны Гарадок”, „Цаглінкі” са Старога Ліўкова, „Хлопцы-рыбалоўцы”, хор „Васілёчкі” з Бельска, „Тыневічанкі” з Тыневіч, гурт „Прымакі” з Беластока і „Kresowiacy” з Ліды.

Апрача польскіх і беларускіх песень удзельнікі спакання пабачылі польскія народныя танцы ў выкананні танцевальнага гурту „Jutrzenka” з Ваўкавыска, які прадставіў каушубскія і малапольскія танцы. Гурт „Raduńskie Słowińki”, які ў гэтym годзе святкуе 10-годдзе свайго існавання выступіў з танцам „Mazur”, а гродзенскі гурт „Chabry” згуляў люблінскую сююту.

Наибольшая зацікаўленне і аплодысменты атрымала трупо Эвеліна Карчэў-

ская, Сава і Міхал Астапчукі за выкананне песні „Мой малыш” і „У садзе гуляла”. Выклікаліся яны гродзенцамі на біс тро разы. Паяўленне на сцене „Прымакоў” з песней „Забава” падарвала слухачоў з месцаў. Аплодысменты амаль заглушалі музыку. У іншы настрой ўяўлю публіку выступленне Алы Каменскай у дуэце з сынам Давідам Дубцом. Поўная задумы, можна сказаць нават настальгія песня „Зорачка мая” поўнасцю паказала талент спявачкі.

Наймалодшым сярод выступаючых быў хор „Grodzieńskie Słowińki” з Гродна. Выступала ў ім 26 дзяцей ва ўзросце да 6 гадоў і 27 старэйших, да 15 гадоў. Гродзенскі хор прадставіў „Паланез” Агінскага і „Jedzie pociąg z daleka”.

Спаканне арганізавалі БГКТ і Саюз палякаў Беларусі. І як можна было пачуць, Беларускае таварыства выпаўніла свою інтэграцыйную місію выдатна. Падборка гуртоў, песен, з якімі выступілі, разнародная музика, танцы поўнасцю паказалі глубокую культурную сувязь Падляшша і Гродзенщчыны.

Канцэрт у пэўным сэнсе быў падсумаваннем двухдзённай канферэнцыі „Шлях да ўзаемнасці”. Як сказаў пасол Сейма Ян Сычэўскі, па гэтым шляху ідзе у першай пары, узаемна сябе дапаўняючы.

Паўліна ШАФРАН

Фота Сяргея Грынявіцкага

Новая касета „Хлопцаў-рыбалоўцаў”

На нашым музычным рынку з'явілася другая касета гурту „Хлопцы-рыбалоўцы”, запісаная ў студыі Радыё Беласток і выдадзеная пры фінансавай падтрымцы Управы горада і гміны Заблудаў ды Галоўнага прайдзення Саюза пажарных каманд у Варшаве. Першая касета, на якой большасць твораў складалі песні Мікалай Ігнацыка і Аляксандра Раманюка, выйшла ў 1997 годзе. На новай касеце пераважаюць ужо папуляр-

ныя на Беласточыне беларускія фальклорныя песні, вядомыя з рэпертуару гуртоў „Ас”, „Прымакі” ці „Грамада”. „Хлопцамі-рыбалоўцамі” выконваючыяны пад акампанемент гармоніка. У падарунні з ранейшай касетай змяніўся склад калектыву з Рыбалаў. На месца адышоўшых спевакоў прыйшло папаўненне. Новая касета „Хлопцаў-рыбалоўцаў” вельмі цікавая і вартая купіць.

(бук)

Тамара Тарасевіч (у сярэдзіне, трэцяя) на апошнім сваім вернісажы.

Гродзенскія лялечнікі

ў Беластоку

26 і 27 лістапада гасцівалі ў Беластоку трупа Гродзенскага лялечнага тэатра, якая ў першы дзень паказала два спектаклі дарослым гледачам, а ў другі дзень — два спектаклі дзецям.

Першы спектакль гродзенскія лялечнікі паказалі на сцэне Лялечнага факультэта Тэатральнай акадэміі; была гэта „Трагедыя пра Макбет”. Глядзельная зала была набіта бітком, галоўным чынам моладдзю. Пастаноўка Шэкспіравай драмы ў лялечным выкананні сустэрэася з захапленнем публікі, пра што сведчылі не толькі працяглыя аплодысменты, але і нейкая неахвота гледачоў развітвацца пасля з залай, з тым высокім настроем, які стварылі сваёй іграй гродзенскія мастакі.

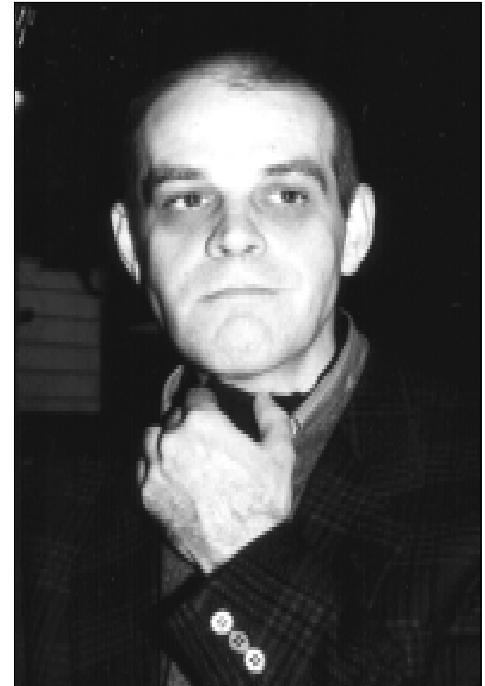
Другую пастаноўку, „Тутэйшых” Янкі Купалы, гродзенскія лялечнікі паказалі на сцэне беластоцкага Лялечнага тэатра. Тут таксама спектакль праішоў з аншлагам і таксама большасць публікі складала моладдь. І на другі дзень, на „Незвычайніцы”, таксама чакаўнатоў дзетвары.

Пра дзейнасць тэатра я размаўляю з рэжысёрам „Трагедыі пра Макбет” Алегам Жугждам. Гродзенскі лялечны тэатр пачаў сваю дзейнасць дванаццаць гадоў таму; 3 лістапада г.г. адзначаў юбілей. За той час тэатр паставіў каля пяцідзесяці спектакляў, у асноўным лялечных. Некалькі спектакляў ставілі без лялек, каб акцёры маглі практыкавацца ў прафесіі, падтрымачаць сваю драматургічную форму.

Тэатр прапанаваў гледачам галоўным чынам сусветную класіку для дзяцей і творы беларускіх драматургаў. Спектаклі адрасаваныя дарослым стаўлі ставілі дзесяць гадоў таму. Першым былі згаданыя „Тутэйшыя”, а пасля м.інш. „Стрыптыз” і „Караль” Мрожка і „Як здароўе” Галубка. У бліжэйшых планах прадбачаўца пастаноўкі — зноў Шэкспіра — „Сну летнія ночы” і зноў Янкі Купалы — „Сну на кургане”.

Тэатр шмат гастроляваў, раней — па єўрапейскай тэрыторыі Савецкага Саюза. Цяпер асталася Беларусь; гродзенцы часта мяняюцца з іншымі абласнімі тэатрамі. Нядаўна выступалі з „Трагедыяй пра Макбет” на фестывалі ў Торуні. На фестывалі ў Сувалках паказалі спектакль „Прыходдзень” Макса Эйроля і з гэтай жа п'есай ездзілі ў Францыю па запрашэнні аўтара.

Спектаклі тэатра прыцягваюць публіку. Апошнім часам глядч звярнуўся да тэатра, спектаклі праходзяць з аншлагам, усе білеты раскупляюцца загадзя. Прыходзяць маладыя людзі, у асноўным студэнты, аднак ёсьць і людзі сталага ўзросту — тое калятэатральнае асяроддзе, якое цікавіцца падзеямі.

Рэжысёр Алег Жугждада.

Паколькі абодва прывезеныя ў Беласток спектаклі — „Трагедыя пра Макбет” пра захоп улады і „Тутэйшыя” пра абыякавасць да роднага — пастаянна для Беларусі актуальныя, асабліва ж сёння, падптытаў я Алега Жугждада пра ягоны „Макбет”.

У Беластоку паказаў ён толькі пятнаццаць пастаноўку гэтай трагедыі. Першая задума паставіць яе на сцэне з'явілася нейкіх дванаццаць гадоў таму, яшчэ ў Магілёве. І ўсё паяўляліся сумненні: ці не занадта? Але ж у свеце нічога не мяняецца — усё тыя ж метады трывання гэтай улады. А сама п'еса была быццам праклята: у знаёмых рэжысёраў, якія адваяваліся паставіць „Трагедыю пра Макбет”, нешта „атрымлівалася”. Вось і сужонству Жугждада давялося пакінуць Магілёў і перабрацца на сваім спектаклем у Гродна.

— Гэтая п'еса — сказаў Алег Жугждада — раскрывае сутнасць людзей, з якімі маеш справу, яна дапамагае разабрацца ў аbstавінах. Мы, аднак, вельмі гэты спектакль любім; нездарма адзін акцёр прыяджае на яго да нас з Магілёва менавіта. А „Трагедыя пра Макбет” стала лепшым спектаклем года ў Беларусі сярод лялечных тэатраў. У Беларусі наглядаеца пэўная спецыфіка: у Польшчы спектакль гэты жывейшы, больш кантакту з гледачом, а ў Беларусі суправаджае яго жудаснае маўчанне...

Спадар Алег Жугждада пабываў у Беластоку ўпершыню, аднак спадзяеца з'явіцца тут яшчэ не адзін раз. Вядуща вось размовы з кірауніцтвам Лялечнага тэатра ў Беластоку. Маастацкі кіраунік беластоцкага тэатра Войцех Шэлях-хойскі хоча запрасіць спадара Жугждаду ў наш горад, каб зрабіць сумесную пастаноўку, а пасля ставіць яе і ў Гродне, і ў Беластоку. Абы толькі гроши былі.

Аляксандр ВЯРБІЦКІ
Фота аўтара

Новае пра Тамару Тарасевіч

Здаецца, толькі што пісалі мы пра выстаўку Тамары Тарасевіч у Чыкаре, а ўжо за гэты час белавежская маастацка здолела наладзіць трох чарговых вернісажы. Апошні ў верасні. Усе ў выстаўчым цэнтры губернатора штата Ілінойс. Зараз наша Тамара ўдзельнічае ў „Святочным кірмашы маастацтва” (Holiday Art Fair) у Чыкаре. Амерыканскія маастакі высока цэняць творчыя здзяйсненні нашай зямлячкі. З'яўляецца яна членам Саюза маастакоў Паўночнай Індыйны, які аўядноўвае маастакоў

двох штатаў: Індыйны і Ілінойс (Northern Indiana Arts Association). Сёлета атрымала віншавальны ліст з падзякай за актыўны ўдзел у жыцці саюза. А на пачатку лістапада чакала Тамару новая ўдача. Рэгіональная маастацкая рада (25 асоб) аднагалосна зацвердзіла новую генерацыю твораў Тамары на самую прэстыжную сваю галерэю.

І сумная рэфлексія: а беластоцкія „гени” ніяк (хоць ты іх сцябай крапівою) не маглі прыняць яе ў свой гурт.

Вера ВАЛКАВЫЦКАЯ

У Іверскай іконы Божай Маці

Свята-Дзмітрыеўская царква ў Гайнічы.

Асвяченне іканастаса ў новабудаванай царкве св. Дзмітрыя Салунскага ў Гайнічы, якое праходзіла 12 лістапада 2000 года, прыцягнула многіх вернікаў па прычыне прывязення са Святой Гары Грабаркі іконы Іверской Божай Маці.

Ужо вечарам 10 лістапада мноства гайнавяні сабралася на ўскраіне горада. Калі з машины вынеслі ікону Іверской Божай Маці, якая летам прывезена была з Афона, вернікі запалілі свечкі і сталі на калені. Чакалі ўсе, пакуль вузкім пераходам, зробленым пасярэдзіне дарагі, свяшчэннікі не данеслі ікону да царквы. Там служылася ўсяночнае богослужэнне, а пасля ажно да раніцы кожныя дзве гадзіны чыталіся акафісты да Божай Маці і служыліся малебны.

— Настолькі мяне кранулі паводзіны вернікаў, што я расплакаўся, калі высей з машины і ўбачыў людзей на каленях з запаленымі свечкамі, — сказаў прататэрэй Георгій Ацкевіч, настаяцель Свята-Дзмітрыеўскага прыхода.

З гісторыі будовы

Блажэннай памяці мітропаліт Васілій З чэрвеня 1995 года ўмураваў краевугольны камень, а ўжо 8 студзеня 1996 года ў ніжній царкве служылася першая Літургія. Тады паставілі іканастас са старой гайнаўскай царквы св. Мікалая, які пасля рэстаўрыравалі і пазаляцілі. У лістападзе 1996 года адбылося асвяченне

ніжній царквы (прап. Серафіма Сароўскага), у лютым 1997 года вянчалася першы пара. 8 лістапада 1998 года мітропаліт Сава асвяціў крыж галоўнага купала і хуткім тэмпамі пайшлі будаўнічыя працы ў верхній царкве. Мастакі распісалі купал унутры. Нядайна ўстаўлены быў дубовы іканастас, выкананы і распісаны на Украіне. Ахвяравальнікам яго з'яўляецца Ніна Кавальчук з Берліна, ураджэнка Дубін, якая раней дала грошы на 5 званоў.

Малітвы ў іконы

У суботу 11 лістапада, апрача Літургіі, у царкве ўвесь дзень служыліся малебны. Перад іканай Божай Маці маліліся вучні, настаўнікі, працаўнікі аховы здароўя, будаўнічыя, ахвяравальнікі, гайнавяне і прыезджяя. Многія мелі нагоду ўпершыню прыкладаліся да іконы. Усяночнае

богаслужэнне і Святую Літургію ўзнанчалі ю мітропаліт Сава, які асвяціў новы іканастас. Прысутнічала вельмі многа вернікаў, якія стаялі ў верхній і ніжній цэрквах ды вакол храма. Людзі ўвесь час прыкладаліся да іконы.

— Прыйшлі іконы Іверской Божай Маці з'яўляецца падзякай для вернікаў за ўсю іх працу пры пабудове царквы і ахвярнасць у зборы сродкаў, а таксама падтрымкай для людзей, падаючых пад цяжарам грахою і шукаючых дарогі ў сваім жыцці. Думаю, што за час праўбывання ў нас іконы Божая Маці навярнула многіх слабаверуючых да Бога. Хуткая пабудова царквы і наведанне іканай нашага храма пацвярджаюць, што Бог тут хацеў стварыць сабе дом, — заяўві прататэрэй Георгій Ацкевіч.

У пропаведзі мітропаліт Сава гаварыў пра благаславенне Багародзіцы для вернікаў і новай царквы. Падкрэсліваў вялікую ангажаванасць прыходжан, святароў, у тым ліку настаяцеля айца Георгія Ацкевіча, які кіруе будовай ад пачатку. Спадарыні Ніне Кавальчук, якая два гады таму атрымала Орден св. Марыі Магдаліны трэцій ступені, уладыка ўручыў грамату Сінода Праваслаўнай царквы ў Польшчы.

Пасля нядзельнай Літургіі ікона вярнулася на Святу Гару Грабарку.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Вярнуць традыцыю

Калісці быў звычай урачыста абыходзіць з хрэсным ходам і свяціць палі. З гэтага часу засталося шмат крыжоў пры дарогах. Некаторыя крыжы аднаўляюцца, але ці вернеца традыцыя?

Каля Маліннікі, пры дарозе ў напрамку Кляшчэль, стаіць адноўлены мураваны абеліск, завершаны сталымі крыжамі (на здымку). Помнік абведзены жалезнай агароджай. З боку шашы на абеліску віднесьца шкляная табліца з надпісам: „Сей крест напоминает нам бывший, разрушен в 1940 году красноармейцами, в июне 1941 г. Господь послал слугу своего, который посетил его место и поклонился ему. Июнь 1998 г.”

Папярэдні цагляны абеліск паставіў землеўладальнік Ліпніцкі ў XVIII стагоддзі. У 1940 годзе помнік разбурылі

саветы. Аднавіў яго нядайна мясцовы пчалавод Павел Сцяпанюк, якому перакананасць у неабходнасці рэканструкцыі абеліска з'явілася калісці ў сне. Разам з сынам Янам самастойна адбудавалі яны помнік (сама цэгла каштавала 3 тысячы зл.).

Абеліск быў асвячаны ў 1998 годзе. Два чарговыя гады на чацвёрты дзень Троіцы вернікі прыходзілі з хрэсным ходам да абеліска памаліцца. Але сёлета, гавораць расчараўаны жыхары Маліннікі, бацишка адмовіўся. Шкада, каб традыцыя ў народзе пропала.

Адноўлены абеліск прыцягвае ўвагу турыстаў. Аўтамабілісты часта спыняюцца ў гэтым месцы, каб паглядзець помнік зблізу.

Тэкст і фота Міхала Мінцэвіча

Крыж на магіле Баброўскага

Беласточчына сярод славуных сыноў зямлі сваёй можа ганарыцца асобай Міхала Баброўскага. Святар, тэолаг, вучоны-славіст, арыенталіст, філософ, прысвяціў сваё творчесць жыццю, якое прыпала на першую палову XIX стагоддзя, захаванню старожытнай культуры беларусаў і ўсяго славянства. Ён нанава адкрыў для суічыннікаў і еўрапейскай навукі імя Францішка Скарыны, тым самым стаў першым беларускім скарынінам. Пра ненадрукаваную кнігу Баброўскага „Істория славянских книгопечатен в Литве”, рукапіс якой не захаваўся, доўгія гады хадзілі легенды. Як ніхто да таго часу, сваімі працамі ён спрыяў узнікненню асобнай плыні ў гуманітарных навуках — беларуса-знаўства.

Постаць гэтая, якой мы не аддалі яшчэ належнай увагі, стаіць упоравань з асобай вялікага першадрукара. Міхал Баброўскі, як і Скарына, дасягнуў найвышэйшых вучоных ступеняў. Доктар тэалогіі, прафесар Віленскага ўніверсітэта, ён быў членам вядомых Археалагічнай акадэміі ў Рыме, парыжскага і лонданскага азіяцкіх навуковых таварыстваў, Таварыства старожытнасцей пры Маскоўскім ўніверсітэце, камітэта па выпрацоўцы харвацкага правапісу ў Даўлаты. У 1822 годзе Баброўскі адкрыў Супрасльскі летапіс, які поўным апублікаў Ігнат Даніловіч.

Нарадзіўся Міхал Баброўскі ў 1784 ці 1785 годзе ў вёсцы Вулька Бельскага павета ў сям'і ўніяцкага святара з даўняга беларускага шляхецкага роду. Вучыўся ў Драгічынскай вучэльні піараў, у 1806 годзе закончыў Беластоцкую гімназію. Затым Галоўную духоўную семінарію пры Віленскім ўніверсітэце ў 1812 годзе. З того часу яго жыццё як святара і вучонага непадзельнае. Быў канонікам брэсцкім, пасля пяць гадоў у навуковай камандзіроўцы ў Еўропе. З 1822 па 1833 год быў прафесарам Віленскага ўніверсітэта, за выняткам двух гадоў ссылкі ў Жыровіцкім базыльянскім манастыре. З 1833 года да канца

жыцця Баброўскі быў праваслаўным святаром у мястэчку Шарашова, цяпер Пружанскі раён. Гэта таксама своеасаблівая ссылка — расійская са-маўладдзе не любіла адукаваных, вольнолюбівых і нацыянальна арыентаваных людзей.

Там жа, у Шарашове, Міхал Баброўскі памёр у 1848 годзе. На яго магіле каля царквы на могілках прыхаджанамі быў паставіўся сасновы крыж. Але з цягам часу памятны знак зусім знік. Магло так стацца, што і не ведалі б, хто тут пахаваны. З ініцыятывы пісьменніка Уладзіміра Ягоўдзіка, галоўнага рэдактара часопіса „Бярозка”, жонка якога родам з гэтых мясцін, памятны крыж мусіў быць паставіўся нанава. Падтрымала ідэю Таварыства беларускай мовы, мастак Уладзімір Вішнеўскі выштукаў памятную шыльду, а мясцовы краязнавец і патрыёт Іван Ляшчынскі зладзіў трохметровы крыж з моцнага матэрыва — дубу.

Цырымонія ўшанавання памяці Міхала Баброўскага адбыўся ў Шарашове на восенінскія Дзяды. Для жыхароў мястэчка гэта сталася сапраўднай урачыстасцю, сабралася больш дзвюх сотняў чалавек. Сцяжына ад дарогі да храма была выслана хвайнікамі і кветкамі. Памінальную службу і асвяченне крыжа правёў мясцовы святар айцец Мікалай. Шчырыя, цёплыя слова гаварылі гасці. А іх было шмат — пісьменнікі з Мінска Уладзімір Ягоўдзік, Але́сь Бадак, Уладзімір Мароз і мастак Уладзімір Вішнеўскі, Але́сь Каско і Мікола Пракаповіч з Брэста, Мікола Антоноўскі з Пружан, літаратары з Берасцейшчыны Мікола Папека і Анатоль Бензярук.

Аб tym, што справа была ўгодная Госпаду, засведчыла сонца, якое выбліснула з-за восенінскіх хмар акурат пасля хваласпеваў. Сапраўды, чым больш будзе праяваў духоўнага адраджэння, памяці аб продках, тым больш будзем мець шансаў стацца вольным і гордым народам.

Уладзімір МАРОЗ
Фота аўтара

Ён стварыў акіян беларускага жыцця

Да 100-годдзя Кузьмы Чорнага

Дзеюкі размаўлялі ў мемарыяльным акаDEMічным кабінэце Якуба Коласа, што вонкамі глядзішь на галоўны праспект сталіцы. За вонкамі сплываў зменлівы (ад раниніх прымараўкаў на пачатку месяца да спякоты ў 33°C на сонцы) травень 2000 года, побач у акаDEMічных сценах заканчваўся III Кангрэс беларускай свету, а на праспекце голасна, бы на пажар, гойсалі ў суправаджэнні міліцэйскіх сірэн чорныя кавалькады ўрадавых лімузінаў. Гойсалі так імкліва, што не паспявалі пакінуць адлюстравання ў вітрынах: у Мінску адначасова адбываўся немаведама катары па лікі саміт кіраунікі дзяржаў-сателітаў, чыя зменшняя залежнасць ад „старэйшага брата” значна прымгліася дэмагагічным клопатам пра „суверэнітэт” кожнай асбонай краіны ў постсавецкай прасторы. Аднак праўдзівая незалежнасць для шмат катоў з іх па-ранейшаму заставалася рэдкай і дэфіцитнай манетай.

У часы народнага паэта, заўважыў адзін з трох суразмоўцаў, гісторык з Беласточчыны, хітнуўшы галавой у бок вялікага жывапіснага партрэта песняра на сцяне, шыкоўных лімузінаў лідэраў „брацкіх” рэспублік каталася па мінскім праспекце мала, бо саміх лідэраў налічвалася няшмат; дастатковым лічылася мець у белакаменай аднаго „мудрага” на ўесь абсяг 1/6 часткі планеты.

Ды ў модзе тады былі іншыя, больш танныя „варанкі”, падхапіў мінскі калега-літаратар.

Так, імі ў падвалы сталічнага НКУС, што не мяняе сваёй праўскі ўжо дзеяты дзесятак, не менш таропка, хоць і без сірэн, адвозілі па начах ворагаў народа, усіх запар: ад простага вясковага конюха да народнага пісьменніка.

Ну, ты на такіх рэчах знаешся адмыслова, нездарма выдаў першую манаграфію пра гісторыю палітычнага руху Беларусі XX стагоддзя, уступіў у гамонку інтэлігентны Крыштаф, сацыёлаг з Любліна.

Гэта ж „Новая зямля” кніга-кніг беларускай паэзіі, не сунімаўся калега з суседнім краінам, для якога Беларусь уяўлялася экзатычным краем. І вывозілі, реч ясная, пераважна інтэлігентыю, калі браць адсотак прарапцыянальнага складу на сельніцтва, бачачы ў ёй, як каліс царызм у шляхце, соль зямлі...

Го-о, „Новая зямля” — айчынны паэтычны эпас. Сялянскі беларускі „Фауст”. Нацыянальная эпапея-Калевала сышаў па раўнаннямі літаратар. Нездарма наш кла-сік, першы раманіст Мікалай Карлавіч Раманоўскі, штодня згадваў пра ёго і прагнў адкінуць шмат якія творчыя задумы, ды замест чарговага рамана напісаць манаграфію пра коласаўскую паэму...

Хто гэта, Мікалай Карлавіч? Сорам, але я не ведаю...

Не саромся, не адзін ты не ведаеш, прысуд з вуснаў беластоцкага гісторыка пра-гучай безапеляцыйна. Выйдзі на праспект і зрабі сацыялагічнае апытанненне: *хто та-ки Мікалай Раманоўскі?* Гарантую, са 100 чалавек не назіраеца і дзесяці, якія ад-

кажуць слушна... Вось такая беларуская свядомасць. Зыбенская, каб будаваць са-мастойную дзяржаву.

Гэта сапраўднае імя Кузьмы Чорнага, патлумачыў літаратар. Быў такі адмысловы пісьменнік да вайны. Памёр увесень 44-га, у мінскім падвале, лічы, у зямлянцы, вярнуўшыся з эвакуаціі на радзімую зямлю, каторы раз за стагоддзе разраба-ваную, паленую-перапаленую.

Ёсць вялікі знак нябес у тым, што Мікалай Карлавіч Раманоўскі прыйшоў на свет на самым зломе стагоддзя, 24 (11 па старым) чэрвеня 1900 года. Ягонымі падгакамі лічацца нашы выдатныя паэты Уладзімір Дубоўка, Уладзімір Жылка. Пара абуджэння і здзяйснення іх юнацкіх мараў, творчага сталення прыпала на пе-рыяд „Нашай Нівы”, на гады першай ім-перыядычнай вайны.

Нарадзіўся празаік, як лічыцца, на Случчыне, хоць родны маёнтак Боркі ля Цімкавіч, дзе ў пана Эдварда Вайніловіча (таго самага, на чые сродкі збудаваны Чырвоны касцёл у Мінску) парабакавалі бацькі будучага пісьменніка, ляжыцца паміж Капылём і Нясвіжам. Пра яе, пра свой зямны выток пакінуў пісьменнік спа-вядальны радкі: „Шчаслівы час маленства! Залатыя гады! Дзе прайшло маленства, там пачынаецца Радзіма. Блізасць і замілаванне да роднай прыроды, да роднай зямлі, да самага важнага да свайго народа пачынаеца з маладых гадоў”.

Гады маленства пражыліся зусім не ідyllічна. Вось як амаль аўтабіографічна

гучаць яны на самым пачатку рамана „Пошуки будучыні” (1943), што пісаўся на апошнім годзе жыцця ў далёкай Маскве і быў апублікаваны ўжо пасля заўчастай смерці творцы: „Той дзень быў ціхі, хмурны, сухі і цэплы. Стаяў верасень месяц. І даўно гэта было. Час быў такі, што на-шы бацькі былі на вайне. Ішла вайна з немцамі 1914-1918 гадоў. Усе мы былі або малыя, або самыя зялёныя падросткі. Асенні дзень ужо хіліўся да вечара свайго. Мы былі ў полі. Ты гады пры-мусілі нас змалку дзён прывучвацца да плуга і касы, да пілы і сякеры, да гэбля і долата, да молата і кавадла. Гэтае начынне і прыладзе, па якім яшчэ нядайна хадзілі бацькавы рукі, было яшчэ і цяжкае, і вялікае кожнаму з нас, але ў той ме-ры, у якой ішоў час, усё больш звыкаласць, як светлы ратунак, прыходзіла да нас, і,

тыдзень за тыднем, месец за месяцам, ста-лася так, што дзесяцігоддні дзяўчаткі жалі жыта, дванаццацігоддні хлапчукі ара-лі як мае быць, а пятнаццацігоддні самі вялі гаспадарку, кармілі сем'і працай сваіх рук, ведалі, дзе, што і як сеяць...”

Эпіграфам да першай часткі рамана (з вельмі сімвалічнай назвай „Украдзене маленства”) абрана біблейскае: „Пладзе-цяся і размножвайтесь, і напаўняйце зямлю...” На мяжы тысячагоддзя, калі беларускі этнас апынуўся пад пагрозай вы-мірання (Чарнобыль тут не да канца ві-нен) выбраны празаікам эпіграф з „Кнігі быцця” гучыць як бацькоўскае бласла-венне роднаму народу, як найгaloўны за-павет: не зінкніць з твару зямлі, застацца на карце Еўропы.

За 21 год літаратурнай працы геній напісаў паўтары дзесятка раманаў і аповес-цей („Вечер і пыл”, 1927-1929; „Лявон Бушмар”, 1929; „Вясна”, 1930; „Бацькаўшчына”, 1931; „Трыццаць год”, 1934; „Трэцяе пакаленне”, 1935; „Пошуки будучыні”, 1943), паўдзесятка п'ес. Гэта значыць, дзякуючы Чорнаму наша літаратура што-год папаўнялася адмысловым мастацкім палатном. Не зважаючы на маласпрыяль-ную творчую атмасферу, што ўсталявалася неўзабаве пасля каstryчніцкага пера-варту ў дыктатарскай імперыі, куды ад 1922 года афіцыйна ўвайшла Беларусь, празаік здолеў выдаць 10 кніг.

Як старажытны дойлід, ён ахвяраваў усе дні адпушчанага, адзінадзяzenага Богам жыцця на літаратуру, інтуітыўна ці

сянкевіча і пераканаеца, што палотны Майстра, пакінутыя нашчадкам, куды шырой за хрестаматыйнага „Лявона Буш-мары” і збітае школьнімі праграмкамі „Трэцяе пакаленне” з Міхалам Тварыцкім. Хоць нават і ў іх чытаеца выснова: чалавек без будучыні становіща выгнан-нікам у сябе дома. Бо звераватым, зану-раным іх рабіла сама нялюдская сацыя-лістычнае сістэма ў яе сталінскім варыян-це. Нявольніцкі лёс героя, бязвыхадная наканаванасць прыстасоўваца да неў-ласіцівага селяніну „маральнага кодексу будзінка камунізму” адлюстроўвалі і ня-вольніцкі стан цэлага народа, фіксавалі працэс разбурэння саміх нацыянальных падвалін. „Гісторыя ставіць пытанне так: калі не гаспадар, то на сваёй жа зямлі за-стасішся парабкам, парабкоўства ж перадасі ў спадчыну і дзецям” (А. Рагуля).

У апошнія гады выгнання, прымушаны пакінуць акупаваную Беларусь, пісьменнік, будучы цяжка хворым (некалькі месяцаў падвалін, „Вялікі дзень”, „Млечны шлях”, „Сумліцкая хроніка” яскрава свед-чаць, якой творчай патэнцыйнай валадаў геній, што згас ва ўзросце 44 гадоў, не давёўши свае творчыя задумы нават да пало-вы). І ці можна было іх рэалізаваць цалкам, тримаючы ў руках асадку і схіляючыся над белым аркушам у чаканні штохвілінных арыштаў (паўторных), пішучы творы ў аб-дымках са смерцю.

Зрэшты, перачытаць „усяго” Кузьму Чорнага мы пакуль не можам па простай прычыне: спадчына яго яшчэ не выдадзе-на як след. Да прыкладу, у 8-томным „ака-дэмічным” выданні (1972-1975) ад разви-тальнага дзённікавага запісу пісьменніка ацалеў адзіні сказ „Божа, напіши за мяне мае раманы, хіба так маліца, ці што?”

Між тым, апошні лісток-адбітак зям-нога календара Мікалай Карлавіча Рама-ноўскага пісьменніка, генія нашай літара-туры Кузьмы Чорнага гучыць куды глы-бей і трагічней.

За паўгадзіны да смерці

22 лістапада 1944 года. Бадай што ўжо месец, як у „кватэры”, дадзенай мне Саў-наркомам. Але ж якраз як тая камера ў турме, дзе я сядзеў у 1938 годзе. Можна сказаць, што я ўжо дайшоў да апошнія мяжы. Бруд, цемень — вокны глядзяць у чорны трохкунтнік з высозных муроў. Пісаць няма як і жыць няма як. А тут жа, па адным карыдоры, рамантуюць кватэ-ру Рыжыкаву. Там светла і добра. Там Рыжыкаву можна будзе круціць патэфон і гуляць у „пульку”. У нас няма ўласнага жыцця, мы ўсё аддаём дзяржаве. Мы ад-далі дзяржаве свае душы і таленты, але мы не Рыжыкавы. Я жыву як апошнія пакідзічча. І не таму, што мне хто зла хоча, а таму, што ў нас не єўрапейская дзяржава, дзе інтэлектуальная асаблівасці чалавека робяць яго і жыццё арганізаваным.

А ў нас азіятына. Падхалімства, хабар-ніцтва, чыноўніцтва, паклённіцтва — за апошнія годы паднялося на вялікую вы-шыню. Колькі нашай інтэлігэнцыі без дай прычыны гніе ў турмах і на высылцы! У мяне ўжо няма 70% здароўя. Я гіну і не могу выкарыстоць як бы трэба было свой талент. Сілы мае трацяцца і марнуцца без карысці. Доўгія годы мяне мучыла ГПУ-НКВД. А цяпер замест таго, каб ра-біць тое, што мне трэба рабіць, я палю ў печы, цягаю ваду, змываю гаўно ў пры-біральні, краду дровы, дастаю з дошчак цвікі, мию сваю парваную і вываленую адзежу. Тут вайна не да канца вінавата. Тут многа ад хамства. Апарат НКГБ і ты-сячы чыноўнікі займаюць увесь горад — яны ўмеюць і любяць рваць адзін аднаго і ўсіх за горла, а я гэтага не ўмее ра-біць, дык не могу нават дастаць хоць то-ненікі праменьчык дзённага святла ў вакно і мучуся ў пограбе.

Божа, напіши за мяне мае раманы, хі-ба так маліца, ці што?

Язэп Янушкевіч

Для чытання на пляжы

Гэты тэкст можна чытаць на любым пляжы: Іпанеме, Гагры, Дайлідах, а нават у тазе ці пад душам. А рэкаменду гэта таму, што захвілінны змест насычаны нейкай эмасціянальной напаленасцю, якой нельга змешваць з другімі хваляваннямі. А на пляжы, як вядома, бестурботна.

Напісаць гэты тэкст падштурхнулі мяне скрупулёзны і важны доследы: ці Сталін уцякаў у кальсонах ці без іх, а калі ў іх, то ці яны былі зашпілены ці не. Пакуль нашы масцітая даследчыкі шукаюць рашэння важнай ваенна-гісторичнай загадкі, я пакарыстаюся заклікам аднаго нашага презідэнта, каб за- надта не слухаць вучоных мужоў. Хто і калі клікнёў гэта, лішне не буду прыгадваць, бо ж напэўна большасць на- шых чытчачоў, стрымаўшы доўгія гадзіны дыханне, насалоджвалася, па Гётэ, цудоўнай хвілінай. Дарэчы, пад вадою не спыніш так доўга дыхання, як перад тэлевізарам, які, бывае, пераводзіць слухача ў стан поўнай гібераціі, гіпнозу ці яшчэ нейкіх фокусаў. Тады спрабую сам, следам за презідэнтам і Міцкевічам, адкінуць вучонае шкельца і па- слухаць голасу толькі сэрца. Значыць, тэкст будзе эмасціянальны.

Незалежна ад таго, ці вялікі правадыр даваў драпака на машинае, на кані ці на сваіх дваіх, напэўна быў ён у кальсонах, а не ў трусіках; ці навонку меў ён штаты, ці не, хай гэта далей высьвітляюць на- шы масцітая даследчыкі. Сваё перакананне абгрунтоўваю тым, што згаданая падзея здарылася ў разгары лета 1920 года. Сталін, як вядома, быў чалавекам скрупулёзна дальнабачным і ведаў, што пасля лета непазбежна наступіць зіма і кальсоны мець тады авалязкова; каліс, не тое, што цяпер, зімы былі нормай.

У той жа час, у 1920 годзе, вялікі пазней Сталін знаёміўся і з баявымі подзвігамі слаўнага палкаводца Міхаила Тухачэўскага. Тухачэўскі запатрабаваў сабе ў Сталіна іншага выдатнага палкаводца — Будзённага з ягонай конарміяй, а Сталін паказаў яму дулю ці можа і што яшчэ. Пасля надвіслянскага подзвігу Тухачэўскі настай выдатным тэа- рэтыкам парашутнай ці бранятанкавай вайны, якім ў той жа час быў і Гудэ- рыян, і дэ Голь; магчыма, што быў і іншыя, але я не пра ўсіх ведаю. Маршалавы жэзы тэорыі ўсе мы дэмакратычна носім у сваіх рукзаках. Адзін, як і я вядомы шахматыст, быў сказаў: „Тэорыю я ведаю выдатна, толькі на практицы нічога мне не ўдаєща”. Гэтакім чынам, як і Тухачэўскі, мы ўсе з'яўляемяся вялікімі маршаламі якой хочаш тэорыі. Даць нам толькі любую армію

Папраўка

У тэксце Паўліны Шафран „Мой лёс, маё наканаванне” ў 49 нумары „Нівы” ад 3 снежня 2000 года (стар. 10) не ўпа- мінаеца герой аповеду пра пабытку ў нямецкім палоне ў час П сусветнай вайны. Расказчыкам нашай журналісткі быў Конан Міхальчук з Агароднік. За дапушчаную памылку перапрашаем.

Рэдакцыя

Hiba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Програмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялыніцкі, 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

і мора нам па калені — мы ўводзім у бой і парашуты, і танкі ды перамагаем і Кітай, і Амерыку, а мо нават і Чачню.

Мы вось тут таму і любім Тухачэўскага і захапляемся ім, бо ён такі, як і мы. А чаму ж гэта так, што менавіта ён быў вынесены на прапагандысцкі алтар? Тоё шчасце ўсміхнулася да нашага любімца таму, што ён летуценнем марыў пра збройны паход на атлантычныя ці іншыя рубяжы, каб несці бедненькім французам ці галандцам свойскі яму дабрабыт. А коратка кажучы: быў ён даволі небяспечным авантурнікам, які яшчэ і ў чужы манастыр марыў занесці слёзы і кроў.

У публічнай прасторы паяўляюцца справядлівія асуджэнні вялікага Сталіна за расстрэл савецкай ваеннае вярхушки з Тухачэўскім і падобнымі яму геніямі напярэдадні вайны з Германіяй, які быццам прывёў да правалу савецкіх войск. Як ні стараліся Ягода, Яжоў і Беряя, усё ж такі не ўдалося ім ахапіць той цэлай процьмы і асталіся яшчэ раўнадоблесныя Тухачэўскому ваенныя выдатнікі як маршалы Варашилаў, згаданыя раней Будзённны ці Цімашэнка, якіх Сталін быў вымушаны пасля выкінцу з фронту, а на іх месца набіраць усё ж такі такіх новых людзей, якія сваю вартасць даказалі на практицы.

Panthe rei — усё пльыве; адпізываюць ад нас старыя агіяграфіі і іх месца мы патрабуем запоўніць новымі аб'ектамі культу. Вось такім культапрагным нам нашы маскоўскія аўтарытэты падарылі новага святога Мікалая — апошняга расійскага цара. А якім цудамі ўславіўся той „святы”? А, напрыклад, „крыавай нядзелі” або даводам да руіны нашых продкаў, прымушаючы іх сілаю і абламам у 1915 годзе пакінуць усё сваё і падацца ў бежанства насыстраж смерці і галечы. Мы маем зазубраную асацыяцыю г.зв. „Польшчы Б” з санацыйнай Польшчай. Але калі настаў у нас Пілсудскі, Польшча „Б” ужо была, а салідны катлаван пад яе выкапаў менавіта новы сёння „святы”. Хто можа і аспрэчыць мяне: але ж вялікі пакутнік з цара быў!

Не меншымі пакутнікамі былі і іншыя, у рознай ступені менш знатныя, ахвяры вялікіх маскоўскіх правадыроў, у іх ліку і любімы некаторымі намі маршал Тухачэўскі, пра нашых продкаў не згадваючы. Сёння мы, у час трансфармацыі, прыватызацыі і іншых выбараў, прызыбалі пра іншых, непамерна большых ад цара, пакутнікаў, напрыклад, бацькоў славутага Паўліка Марозава. Ён жа, Паўлік, прывёў на сваю сям'ю такія пакуты, якія не сніліся нават біблейскаму Іаву. Бо і што ж яму магло прысніцца, калі не бы было тады яшчэ ні цара Мікалая, ні Сталіна? Дарма аднак разлічваць Трахіму Марозаву і ягонай жонцы на алтарнае месца — не нарабіў яны такой шкоды, як праслаўленыя героі і „святыя”.

А мы сабе жывем у створаным рознымі багамі гіпнатачным каконе, — як Паўлік Марозаў, — дрэмлем пад іх эфірнае люлянне, лістаем іх пропагандысцкія чытанкі, захапляючыся і царом Мікалаем, і Сталінам, і подзвігамі Тухачэўскага.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

ВЕР — НЕ ВЕР

Даражэнкі Астронку! Ужо і сама не ведаю, што думаць наконт гэтага майго сну. Толькі што прысніўся мне сон „амерыканскі” пра тое, як презідэнт Клінтан мяне запрасіў у ту Ю Амерыку і я да яго падехала, а вось табе і наступны: ізноў Амерыка.

Можа таму яны мне так сняцца, што цырк нейкі дзеецца з тымі выбарамі ў Амерыцы і канца ўсяму не відаць, а то таму, што сон мне сніўся якраз у ноч пе- рад святам Уздычнасці — найвялікшага іх свята.

Дык вось, быццам бы маю дачку пасылаюць з працы ў Амерыку. Едзе па службе, усяго на пайтара месяца. Бачу яе з чамаданчикам, у летнія віраты, якія ўжо яна ідзе. Але што гэта? Яна ідзе не адна, а з мужам і дачушкай. И быццам бы... плануе там застацца з сям'ёю.

Мне робіцца млюсна. Як жа яна мне нічога не сказала?! Быццам я з некім размаўляю. Не ведаю, што гэта за ква-

тэра, ці не старая кватэра маіх бацькоў. Жалюся, перажываю.

І вось я ўжо бачу іх у Амерыцы (а я быццам дома і так, седзячы ў хаце, бачу і іх там). Ізноў, як у папярэднім сне, бераг акіяна. Але пляж нейкі не амерыканскі, а такі, як у трапікальной краіне: пабудаваны тут хаткі, як прамавугольныя шалашы. Яны ўсе ў кветках, зелені, у нейкіх гірляндах. Адзін з іх быццам бы прызначаны для майі дачкі.

А я ўсё не ведаю, ці яна сапраўды падехала толькі ў камандзіроўку, ці хоча так далёка ад мяне застацца назаўсёды. I пачынаю плакаць горкімі слязмі.

ГАЛИНА

Галіна! Усё ж такі, думаю, гэтыя твае сны навеяны рэчаінасцю. Сапраўды ўжо нейкай каніцель выйшла з тымі выбарамі. Абрыдла штодзень слухаць.

Але калі і так, то сон някепскі. Заграніцу сніць — перамена на лепшае, так ці інакш. Тыя кветкі і зеляніна даюць надзею, што будзе прычына дзеля радасці. А да таго ж яшчэ твае слёзы...

АСТРОН

У СОПе сказала, што яшчэ мо раздумаюся, і таму прапанавала, каб я разважыў справу ад пачатку, бо і так грошы будуть вернуты ў наступным годзе.

Дзіўным здаецца мне быць звычка Гайнайскага прайлення СОП. Па маёй думцы, толькі я рашаю, ці хачу далей быць членам кааператыва ці не. Таксама справа тычыцца членскіх узносу. При ўплаце мне сказаі, што ўзнос 100 зл., бо толькі членам ашчадна-пазыкавага кааператыва СОП давалі крэдыты.

Пазыка запісана была на год часу. Я разлічыў яе на працягу трох месяцаў.

— Запрашаем да сябе на наступны раз, пане Сідарук, — шчабятала пані кіраунічка на развітанне. Але я па сённяшні дзень не рашыўся на чарговую пазыку, бо лічу, што гэта лішнє выкіданне грошай банкірам. Я патрабаваў вярнуць мой членскі ўзнос. Чыноўніца

Уладзімір СІДАРУК

Звычайнае абдурванне

У Чаромсе працуе больш дзесяці гандлёвых пунктаў, у якіх прадпрымальнікі, кожны на свой спосаб, намагаюцца прыцягнуць кліентаў. Каб гэтага дасягнуць, прыпізываючы меншыя цэны. Але здараеца, што гандляры абдурваюць кліентаў. Вось прыклады. 18 лістапада купляў я куранчыя кумпячкі ў магазіне „Дукат”. На вітрыне была запісана цена 5,90 зл./кг, а на касавым чеку атрымалася 6,20. Разумеецца, што „памылку” я ўгледзеў, калі вярнуўся дамоў. Так і засталося.

Падобны сюрприз спасціг мяне 25 лістапада ў „Левятане”, калі купляў ма-

рожаную рыбу. Прадаўшчыца палічыла мне па 6,44 зл./кг, а ў касе камп'ютэр патрабаваў ужо па 6,90 зл./кг. Калі я намагаўся высьветліць справу, загадчыца магазіна сказала: „У час закупкі ў камп'ютэр была ўведзена цана новай пастаўкі, вышайшая”.

Няўжо цэны могуць так раптоўна змяніцца на працягу двух мінuta (толькі прайшло часу, калі я пераходзіў ад прылаўка да касы). За гэты час я не прыкметіў, каб нехта падвозіў марожаную рыбу ў секцыю. Значыцца, кліентай звычайна абдурваюць.

(у)

Пакражы на вёсцы

На Падляшшы апошнім часам часта здараюцца пакражы бензіну і дызельнага паліва.

У канцы жніўня ў вёсцы Пашкоўчына ўначы невядомыя асобені ўкрали калі 100 літраў дызіпала. У лістападзе ў вёсцы Маліннікі да Міраслава Ц. прыехалі ўсходнія гандляры, якія запрапанавалі продаж дызіпала. Гаспадар купіў 30 літраў і сказаў, што едзе ў горад. Міраславу Ц. гаспадарыць сам, а жонка яго з дзецінствам працуе і жыве

у горадзе, а ў вёску прыязджае на суботу і нядзелю. Калі гаспадар вярнуўся і хадзеў наліць паліва ў бак трактара, заўважыў у гаражы дзве пустыя бочки. Усхваліваная жонка Міраслава Ц. вельмі здзіўлялася пакражай белы дзень.

Асцерагаю ўсіх гаспадароў, каб нікому незнаёмаму не гаварыці, куды едуць, бо могуць іх абкрадзіць нават тыя, што ім прадалі бензін або дызельнае паліво.

Юрка Буйнюк

TYDNEVIK
BELLARUSA
U POL'ZHCHY

Выдавец: Програмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялыніцкі, 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максі

Ніўка

Фота Уладзіміра СІДАРУКА

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Аўтамабіліст спыняецца каля паствука:

— Ці можаце мне сказаць, як далёка ў Брест?

— Каля сарака тысяч кіламетраў, каля паедзеце далей у сваім напрамку, і каля трох кіламетраў, калі завернечеся і паедзеце ў другі бок.

* * *

Гутараць два гродзенцы:

— Чаму ты такі сумны?

— Бо ўчора здарылася мне авіякатастрофа...

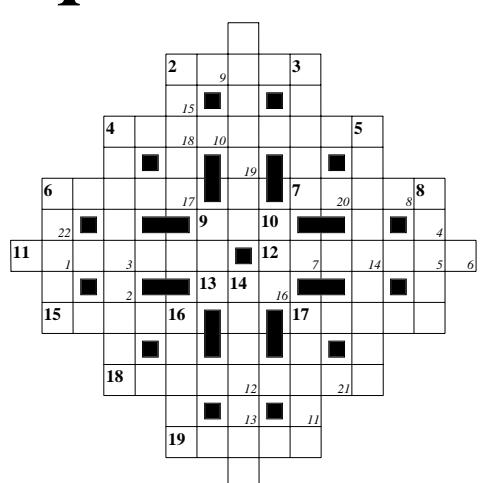
— Як гэта?!

— Прыляцеў самалёт з Москвы, а ў ім жончыны сваякі на два тыдні канкул.

* * *

У трох гадзінах ночы пажылога мужчыну будзіць тэлефон. У трубцы адзываеца суседка з верху:

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. драўляная пасудзіна, у якой таўкуць таўкачом, 4. таварыш па справе, 6. палажэнне, якое прымаецца за бяспрэчную ісціну, 7. парадная зала для прыёму гасцей, 9. вялікае лісцевае дрэва сямейства вязавых, 11. любіць хваліцца, 12. індэйцы з поўначы Паўднёвай Амерыкі, 13. дзяржаўная або грамадская сістэма, 15. грубая баваўняная тканіна з тоўстай пражы, 17. воданепранікаемая камера для падводных будаўнічых работ, 18. вернасць каму-небудзь, 19. слой рэчыва, якое няняло на нейкую паверхню.

Вертыкальна: 1. расійская тэрыта-

рияльна-адміністрацыйная адзінка, 2. дробныя прышчыкі на целе пры некоторых хваробах, 3. дастаўка, перамяшчэнне куды-небудзь, 4. прагулка, гулянка, 5. схільнасць да кіпін, 6. выраб з цяжкай варсістай тканіны для ўсцілання падлогі, 8. маскоўскі патрыярх скінуты з пасады царом Аляксеем Міхайлавічам, 9. каstryраваны бык, 10. задняя частка тулава, 14. створка для прыкрыцця знадворку акна, 16. правы прыток Лены, 17. чарада птушак, рыб.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 44 нумарами

Гарызантальна: Яновіч, анколаг, авечка, марынад, аппарат, клапан, Аларкон, асэспар, Арэвала, Вайгач.

Вертыкальна: калмык, скарга, Глінка, ягода, опера, іскра, „Працэс”, рэктор, Тантал, луска, пасаг, Нарач.

Рашэнне: Плыткі ручай галосны.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.

Каму спрыяе голая муз

Цяжка быць прарокам у сваёй краіне, кажуць святыя і менш святыя людзі. Но або ідэя твая — на стагоддзе або і больш зарана выявілася, або твае паводзіны занадта нетыповыя, каб цябе, прароча, трактаваць сур'ёзна, або іншыя прарокі не хочуць мець канкурэнцыі. Скажам, маюць паперку на прарочанне, напрыклад, званне ці членства прафсаюза празорліўцаў-яснабачнікаў ці ясначуючых. Ну, ёсьць жа ж розныя прафесіянальныя спецыялізацыі і ступені, таксама і ў іх. А канкурэнцыя ж не спіць, толькі чакае, каб прарочыць лепш за цябе, і каб тыя прароцтвы здзяйсняліся. А каб за гэта яшчэ былі гроши! Славутасць! Прызнанне! Спрыянне музай! Гэтак званая вена! А калі маеш гроши, дык і сам хароши. Нават муз больш какае грашавітага ды такога, хто сам да яе руку не працягвае, а бярэ ў сваю далонь пэндзаль, цыркуль, долата ці самапіску. А лепш чым музу могуць паспрыяць муж ці жонка, якія ўсе клопаты адымуць, а ты сабе праракай — піши, малюй, палітыкай, аж падвязку. Абы з добрым вынікам, бо таленавітага галадранца і кабеты не любяць, і музы ад такога адлятаюць. Хіба толькі мо якая зусім дурнаватая або заханая. И муз, і жанчына, і муж, калі яго любая адoranая музамі. А гроши — яны на хлеб знойдуцца. Но мусіць быць нейкое страшнае наканаванне і ахвяра за штосьці неверагодна вялікае ці грэх не аднаго чалавека, калі няявілікія прарокі, як хоць бы Цыпрыян Норвід ці Велемір Хлебнікаў, канаюць у індызы, ад болю і голаду...

Тыя, хто сябе лічыць за прарокаў, асабліва калі іх паперы папярэшчаныя пячаткамі ўздоўж і ўпоперак на знак іхнага майстэрства праракавання, вельмі ж прачулыя на іншых, якія быццам бы пнуліся ў іх рады. Абазвуць такога дамарослага таленавітага прарока баз-

дарнікам, прымітывістам, асабліва калі ён з іншага мястэчка, скажам, з Беластока. А не дай Божа, з якойсці Белавежы, напрыклад. Калі ён павінен хадзіць са спрыяцьцем у руці і ўколваць яго ў абы-якія азадкі, а не з пэндзлем. А калі яшчэ пачне такі або такая выказвацца пра тое што робіць! Не пра тыя ўкоўлы ды санітарыяты, а пра Маствацтва! Ну і што, што нейкай варшава іх хваліць! Вялікая правінцыя тыя варшавы ці нью-йорк! Зусім не разбіраюца ні ў эстэтыцы, ні ў духу, ні ў тэхніцы! Зоркай там стаць можа, асабліва ў той Амерыцы, чисты ідзівот, накручаны толькі кан'юнктурой. Скажуць пра такога ў паланійным друку, а тут, у тутэйшай Еўропе, дык ужо спевы райскія пра тое. Ужо тады ўсялякія белыя-стокі а нават варшаўкі аж млеюць. Або не! — маўчаць яшчэ больш высакародна ды пыхліва. Прямерыканізацыю, пра ўпадак культуры пенні іх іерамінія. И пра тое, як то культура не можа сябе акупіць. А хамская дзяржава не хоча вышіснуць грошика на сваё, на роднае, без чаго нацыя зусім лясне. Ага, дзяржавы апякунчай захацелася?! Чаго ж енчаць цяперка, калі такую хацелі? Пляскалі за прыватызацыю, за капітал, за моцных. А геніі хай самі цяпер сябе ўтрымліваюць. Прарокі шчыра прарочылі ўпадак дзяржавы-маткі, якую старалася была ўсім даць пароўну, хоць, вядома, не ставала, бо кожны краў супольнае, а жондзілі, як заўсёды, наймандрэйшыя. Яны, прарокі, не кралі? А за што вывучыліся, каб мець тыя патэнты на геніяльнасць? Бальшаровічы культуры і эканомікі, якія дарам „навукі пабіралі”, каб цяпер умелі абіраць і чужым дзесяцям казалі плаціць за свае памылкі.

А Тамара Тарасевіч аднолькава добра трymае пэндзаль, як трymала шпрыц. Ну і што, коле?

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 18.00 на хвалях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпаник. Свае прапановы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Bielystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інформацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

23 выпуск, 02.12.2000 г.

1	3	144	Ріма, „Прывык”
2	10	137	Крыві, „Царкоўка”
3	11	129	Сонца Мао, „Гэта твой шлях”
4	9	123	Ріма, „Дакуль мы будзем”
5	1	99	Р.Ф. Брага, „Я бачу цябе”
6	5	97	Лешчу, „Новае стагоддзе”
7	7	93	Р.Ф. Брага, „Я чакаю”
8	16	88	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
9	12	79	Н.Р.М., „Катуй-ратуй”
10	8	75	Зэт, „Гэй, славяне”
11	20	70	Р.Ф. Брага, „Агляд жыцця”
12	17	63	Deviation, „Сустрэнемся на барыкадах”
13	19	60	Exist, „Памыліўся”
14	—	59	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
15	—	54	А. Памідораў, „Цуд на Каляды”
16	—	50	Крама, „Гэй там, налівай”
17	—	49	Н.Р.М., „Простыя слова”
18	—	44	Кардон, „Званы”
19	4	39	Р.Ф. Брага, „Паўночны блюз”
20	2	37	Кардон, „Айчына”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаюцца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якія дайце 1 бал.